

OGÓLNOPOLSKI KWARTALNIK PZHİPZF

HODOWCA

Nr 77/2018 r.

ZWIERZĄT FUTERKOWYCH

ISSN 1506-4042

**Kodeks przeciwdziałania
uciążliwości zapachowej**

**W 2018 roku nie będzie
zmian w wykazie obcych
gatunków inwazyjnych w UE**

2018 TERMINY DOSTAW

Aukcja 26 luty - 4 marzec 2018

(Inspekcja 21 luty 2018)

Pearl, Palomino	5 grudnia 2017
Pastel, Sapphire	5 grudnia 2017
Silverblue, White	12 grudnia 2017
Demi-Brown (samce i samice)	21 grudnia 2017
Demi-Brown (tylko samice)	11 stycznia 2018
Black, Mahogany	11 stycznia 2018

Aukcja 15-21 maj 2018

(Inspekcja 10 maj 2018)

Black, Mahogany	1 luty 2018
Pearl, Palomino, Pastel	1 luty 2018
Silverblue, Cross	1 luty 2018
Demi-Brown, White	15 luty 2018
Silver Fox	8 luty 2018

Aukcja 6-10 lipiec 2018

(Inspekcja 2 lipiec 2018)

Wszystkie skóry zimowe	29 marzec 2018
Skóry pokopulacyjne	20 kwiecień 2018
Silver Fox	19 kwiecień 2018

NAFA POLSKA SP. Z O.O.

ul. Granitowa 10, 72-100 Goleniów
www.nafa.ca, tel. (+48) 91 350 95 20

Tadeusz Jakubowski
redaktor naczelny

Uciążliwość zapachowa i wykaz IAS w UE

Człowiek poprzez swoją działalność gospodarczą przyczynia się do zmian w środowisku naturalnym – przemysł, rolnictwo, w tym chów zwierząt, motoryzacja i inne. Wytwarza wiele odpadów chemicznych i biologicznych, których składowanie i utylizacja mogą być źródłem uciążliwych zapachów/odorów. Przeciwdziałanie uciążliwości zapachowej stanowi problem w środowisku miejskim i na obszarach wiejskich. Odchody zwierząt futerkowych również są źródłem niepożądanych odorów, zwykle o małej uciążliwości zapachowej, szczególnie w przypadku norek, gdyż ich kał jest stale wymieszany ze słomą. Hodowcy powinni dbać o to aby odchody na ich fermach były systematycznie uprzątane, przyzwoicie wywiezione w właściwy sposób i żeby nie namnażały się w nich owady. Przedstawiony w naszym piśmie KODEKS PRZECIWDZIAŁANIA UCIAŻLIWOŚCI ZAPACHOWEJ (jego fragmenty) przybliży nam ważne społecznie zagadnienia związane również z hodowlą zwierząt i jej oddziaływaniem na środowisko naturalne. Zapoznanie się z zapisami tego dokumentu pogłębi naszą wiedzę prawną niezbędną przy prowadzeniu działalności gospodarczej. Dbłość o środowisko jest naszym priorytetem i ważnym elementem dobrej praktyki hodowlanej, na co zwracamy szczególną uwagę przy przeprowadzaniu audytów ferm zwierząt futerkowych. Kodeks zawiera ważny dla hodowców zbiór działań i praktyk przyjaznych środowisku, których stosowanie może ograniczyć w znacznym stopniu uciążliwość zapachową.

Innym ważnym zagadnieniem dla hodowców jest tworzony przez Komisję Europejską wykaz obcych gatunków inwazyjnych – Invasive Alien Species (IAS). Wreszcie, przy naszym udziale, podjęto w UE dyskusję na temat skutków społeczno-ekonomicznych wpiśnięcia na listę IAS różnych gatunków zwierząt i roślin. W celu bardziej uważnego rozpatrywania tego zagadnienia lista IAS w 2018 roku nie będzie aktualizowana. Jest to dla hodowców dobra wiadomość.

Pozdrawiam
Dr Tadeusz Jakubowski
Redaktor Naczelny

SPIS TREŚCI

- 4 Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- 5 Kodeks przeciwdziałania uciążliwości zapachowej (wybrane fragmenty)
- 28 Informacja o pracach komisji sejmowych
- 31 Lista IAS nie zostanie zaktualizowana w 2018 r., co oznacza, że mamy co najmniej 1 rok na lobbowanie przeciwko umieszczeniu w wykazie obcych gatunków inwazyjnych (IAS) amerykańskiej norki!
- 32 Projekt odpowiedzi Copa-Cogeca na konsultacje społeczne z zainteresowanymi stronami w sprawie projektu aktu delegowanego doprecyzującego art. 5 ust. 1 rozporządzenia (UE) 1143/2014 w sprawie inwazyjnych gatunków obcych
- 34 Trzy ostatnie aukcje sezonu 2016/2017
- 36 List PZHiPZF oraz PZHZF do przewodniczącego Rady Nadzorczej Kopenhaga Fur
- 38 Aukcje 2017/2018 – kalendarz
- 58 Andrzej Filistowicz, TADEUSZ JAKUBOWSKI
Jakie skutki spowoduje w polskiej gospodarce zakaz chowu i hodowli zwierząt futerkowych?
- 53 LXXXII Krajowy Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego

Hodowca Zwierząt Futerkowych

jest ogólnopolskim kwartalnikiem, zawierającym informacje z zakresu chowu i hodowli mięsożernych zwierząt futerkowych oraz ochrony środowiska, uregulowań prawnych i sytuacji rynkowej, dotyczących tych gatunków zwierząt.

Rada programowa:

Roman Horoszczuk – przewodniczący, prof. dr hab. Paweł Bielański, prof. dr hab. Marian Brzozowski, prof. dr hab. Andrzej Filistowicz, mgr Marcin Gąsiorek, Rajmund Gąsiorek, prof. dr hab. Andrzej Gugolek, dr n. wet. Tadeusz Jakubowski, prof. dr hab. Grażyna Jeżewska-Witkowska, prof. dr hab. Krzysztof Kostro, prof. dr hab. Piotr Przysiecki, lek. wet. Dariusz Sadowski, prof. dr hab. Jan Siemionek, mgr Krzysztof Tuczkowski, mgr inż. Justyna Winiarska.

Wydawca: PZHiPZF

00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, lok. 301
Prezes Zarządu: Rajmund Gąsiorek
www.pzhipzf.pl

Adres redakcji:

00-002 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, lok. 301
email: tadjaku@gmail.com

Redaktor naczelny: Tadeusz Jakubowski
e-mail: tadjaku@gmail.com

Korekta: Ewa Matyba

Nakład: 2000 egzemplarzy. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania przeróbek i skrótów w nadesłanych artykułach, nie zwraca niewykorzystanych materiałów oraz nie odpowiada za treść reklam i ogłoszeń. Tłumaczenia z czasopism zagranicznych drukowane są jako obszernie streszczenia. Prawa autorskie i wydawnicze zastrzeżone. Publikacja jest chroniona przepisami prawa autorskiego. Wykonywanie kserokopii lub powielanie inną metodą oraz rozpowszechnianie bez zgody wydawcy, w całości lub części JEST ZABRONIONE i podlega odpowiedzialności karnej.

ISSN 1506-4042

Zdjęcie na okładce: Tadeusz Jakubowski

Przedstawiamy ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI,
w którym wprowadza się od 1 czerwca 2018 roku obowiązek
zabezpieczenia ferm lisów i jenotów trwałym ogrodzeniem.

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 12 stycznia 2018 r.

Poz. 116

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA I ROZWOJU WSI¹⁾

z dnia 22 grudnia 2017 r.

**zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich
innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej**

Na podstawie art. 12 ust. 8 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2017 r. poz. 1840) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 127) w § 29 dodaje się ust. 1h w brzmieniu:

„1h. Powierzchnię gospodarstwa, na której są umieszczone klatki, w których utrzymuje się lisy polarne, lisy pospolite lub jenoty, zabezpiecza się trwałym ogrodzeniem o wysokości co najmniej 2 m, wykonanym z siatki lub innego materiału odpornego na przegryzienie, o otworach, których średnica uniemożliwia przedostanie się tych zwierząt, i umieszcza się to ogrodzenie w podłożu co najmniej na 50 cm na całej długości.”.

§ 2. Do gospodarstw, w których w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia są utrzymywane lisy polarne, lisy pospolite lub jenoty, stosuje się przepisy rozporządzenia zmienianego w § 1, w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 czerwca 2018 r.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi: *K. Jurgiel*

¹⁾ Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi kieruje działem administracji rządowej – rolnictwo, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (Dz. U. poz. 2325).

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

KODEKS PRZECIWDZIAŁANIA UCIĄŻLIWOŚCI ZAPACHOWEJ

(WYBRANE FRAGMENTY)

Departament Ochrony Powietrza i Klimatu

Warszawa, 5 września 2016 r.

LINK:

https://www.mos.gov.pl/fileadmin/user_upload/mos/srodowisko/zwozniak_skan-28092016114631.pdf

SŁOWO WSTĘPNE

Prace nad prawnym uregulowaniem problematyki uciążliwości zapachowej podejmowane są od wielu lat zarówno w kraju, jak i całej Unii Europejskiej. Wieloaspektowość tego problemu powoduje, że do chwili obecnej nie ma jednolitego prawodawstwa unijnego w tym zakresie, w formie dyrektywy lub wytycznych.

Jednak sam problem istnieje. Do resortu środowiska napływają liczne interpelacje poselskie, zapytania senatorskie, skargi mieszkańców i apele samorządów dotyczące problemu uciążliwości zapachowej. Ministerstwo Środowiska zauważając rosnący problem uciążliwości zapachowej, po przeprowadzeniu analiz, próbując wypełnić lukę informacyjną i edukacyjną w tym zakresie opracowało Kodeks przeciwdziałania uciążliwości zapachowej.

Kodeks zawiera zbiór praktyk i działań przyjaznych środowisku, których zastosowanie może przyczynić się do ograniczenia uciążliwości zapachowej. W ramach Kodeksu zestawiono przepisy prawne, które w sposób bezpośredni lub pośredni dotyczą problematyki uciążliwości zapachowej, a także zidentyfikowano źródła emisji substancji zapachowoczynnych oraz działania zaradcze dla głównych form działalności uciążliwych zapachowo, w tym przede wszystkim obiektów gospodarki odpadami, gospodarki wodno-ściekowej oraz obiektów hodowlanych.

Choć problem uciążliwości zapachowej w różnych dziedzinach gospodarki jest znany od wielu lat, to niniejszy dokument jest pierwszą w Polsce próbą poszukiwania rozwiązań w tym zakresie. Oddając w Państwa ręce Kodeks, mam nadzieję, że zostanie on wykorzystany przez samorządowców szczególnie wojewódzkiego i lokalnego oraz przedsiębiorców w celu ograniczenia uciążliwości zapachowej prowadzonej działalności. Mam świadomość, że Kodeks nie dotyczy wszystkich problemów ale w mojej ocenie stanowi punkty wyjścia do wypracowania rozwiązań zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców.

Paweł Safek

**Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Środowiska**

I. WPROWADZENIE

Uciążliwość zapachowa to stan subiektywnego dyskomfortu odczuwanego przez człowieka w sferze fizycznej i psychicznej powodowany zapachem substancji wprowadzonej do powietrza. Uciążliwość zapachowa jest wynikiem oddziaływania źródeł emitujących związki odorowe, które są rozpoznawane przez receptory ludzkiego narządu węchu.

Cząsteczki odpowiedzialne za zapach można podzielić na trzy grupy: związki siarki (siarkowodór (H_2S)), związki azotu (amoniak (NH_3)) oraz związki zawierające węgiel (aldehydy, ketony, związki alifatyczne i aromatyczne). Wśród cech decydujących o jakości zapachowej powietrza należy wymienić:

- 1) rodzaj zapachu – cecha określająca stopień podobieństwa do zapachów znanych, na przykład zapach czosnkowy, zapach kwiatów czy zapach cytrynowy;
- 2) jakość hedoniczną zapachu – cecha dotycząca pozytywnych lub negatywnych emocji jakie wywołuje zapach, pozwala uszeregować zapach od skrajnie nieprzyjemnych do najbardziej przyjemnych;
- 3) intensywność zapachu – właściwość zapachu zależna od stężenia substancji zapachowej w powietrzu,
- 4) częstość występowania zapachu.

Źródła emisji substancji odorowych występują praktycznie we wszystkich rodzajach działalności gospodarczej, a nawet mogą być związane z powszechnym lub zwykłym korzystaniem ze środowiska. Mogą to być źródła zarówno punktowe (komin, wyrzutnia wentylacji), jak również powierzchniowe (składowiska) lub liniowe (rzeka). Emisje z tych źródeł mogą mieć charakter zorganizowany lub niezorganizowany i odbywać się w sposób stały lub okresowy. Do najbardziej uciążliwych i jednocześnie najpowszechniej występujących źródeł emisji odorów należy zaliczyć:

- chów i hodowlę trzody chlewnej, drobiu i zwierząt futerkowych;
- przemysł paszowy;
- przemysł spożywczy, którego produktami są lub w którym wykorzystywane są związki aromatyczne, np. produkcja piwa, spirytusu, wina, przetwórstwo mleka i mięsa, palarnie kawy, ubojnie zwierząt i instalacje do unieszkodliwiania/przetwarzania produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego;
- przemysł chemiczny – synteza organiczna, produkcja kosmetyków, rozpuszczalników, lakierów, barwników, środków ochrony roślin;
- produkcja płyt wiórowych i paździerzowych (proces suszenia wiórów oraz prasowania i suszenia płyt);
- gospodarowanie odpadami;
- przemysł papierniczy;
- oczyszczalnie ścieków;
- gastronomię;
- przemysł tłuszczowy;
- przetwórstwo ryb;
- przemysł garbarski;

- przemysł rafineryjny - dystrybucja paliw.

Należy zaznaczyć, że w prawie każdej kategorii ludzkiej działalności, w pewnych warunkach może wystąpić emisja różnych ilości zróżnicowanych związków zapachowoczynnych. Trzeba również wskazać, że w wielu przypadkach emitowane są substancje, które same w sobie nie powodują uciążliwości zapachowej. Jednak w wyniku reakcji w powietrzu z innymi substancjami powstają związki, które będą wyczuwalne przez ludzi. Związki zapachowe w mieszaninach mogą posiadać zupełnie inne właściwości i cechy zapachu niż pojedyncze substancje odorowe.

Odory mogą mieć negatywny wpływ na zdrowie człowieka. Wynika to przede wszystkim z destruktywnego oddziaływania na psychikę człowieka. Długotrwałe narażenie na uciążliwość zapachową może wywołać depresję, zmęczenie, problemy oddechowe, bóle głowy, nudności, podrażnienie oczu i gardła. Odczucia zapachowe są bardzo często subiektywne. Takie samo stężenie zapachu może wywołać u różnych odbiorców odmienne wrażenie dyskomfortu z powodu różnej oceny źródła zapachu, wrażliwości oraz stopnia aktywności. Odbieranie bodźców zapachowych związane jest także z innymi czynnikami. Wpływ na ocenę zapachu ma również długość snu, zmęczenie, czas pracy w uciążliwym otoczeniu oraz stan środowiska, w tym zwłaszcza zagospodarowanie przestrzenne na obszarze występowania uciążliwości zapachowej, poziom hałasu, wibracje czy poziom zapylenia.

Fot. T. Jakubowski

II. UWARUNKOWANIA PRAWNE

Resort środowiska kilkakrotnie podejmował próby uregulowania problemu uciążliwości zapachowej w postaci przepisów prawnych, tzn. w postaci rozporządzenia *w sprawie wartości odniesienia substancji zapachowych w powietrzu i metod oceny zapachowej jakości powietrza* na podstawie art. 222 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2016 r. poz. 627, z późn. zm.) (dalej ustawa – Poś). W tym celu przeprowadzono szereg dyskusji, konsultacji merytorycznych i uzgodnień wewnątrzresortowych z wiodącymi w tej dziedzinie ośrodkami naukowymi. Jednak po zapoznaniu się zarówno z uwagami otrzymanymi w konsultacjach społecznych, jak również zarzutami dotyczącymi subiektywności metodyki pomiarowej wynikającej z normy EN 13725:2007 „Jakość powietrza – oznaczanie stężenia zapachowego metodą olfaktometrii dynamicznej” odstąpiono od kontynuowania prac legislacyjnych.

Następnie pod koniec 2008 r. rozpoczęto prace nad założeniami projektu ustawy *o przeciwdziałaniu uciążliwości zapachowej*. Po zapoznaniu się jednak zarówno z otrzymanymi w konsultacjach społecznych uwagami, jak i z sytuacją ekonomiczno - gospodarczą w Polsce okazało się niezbędne przeanalizowanie możliwości zastosowania innych rozwiązań niż wprowadzenie nowych przepisów ustawowych. W wyniku analiz ustalono, że w istniejącej sytuacji społecznej i ekonomiczno - gospodarczej efektywniejsze będzie podjęcie działań ukierunkowanych na zwiększenie skuteczności obowiązujących przepisów oraz ewentualne ich uzupełnienie, a nie tworzenie nowych przepisów ustawowych wprowadzających dodatkowe obowiązki zarówno dla samorządów lokalnych, jak i przedsiębiorców.

W związku z powyższym w latach 2013 i 2014 wraz z ówczesnymi resortami odpowiedzialnymi za uregulowanie problemu uciążliwości zapachowej: Ministerstwem Gospodarki, Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju oraz Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, resort środowiska przeprowadził przegląd obowiązujących przepisów prawnych, na podstawie których stwierdzono, że istotne dla ograniczenia uciążliwości zapachowej są przepisy będące w kompetencjach Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ważne dla problemu są również kwestie planowania przestrzennego, które są obecnie w gestii Ministra Infrastruktury i Budownictwa. W ramach tego zagadnienia rozważano m.in. określenie minimalnych odległości usytuowania budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych, chowu i hodowli zwierząt; minimalnej odległości usytuowania budynków mieszkalnych od zakładów produkcyjnych, uzależnionej od wielkości zakładu i liczby sztuk zwierząt/dużych jednostek przeliczeniowych oraz uwarunkowania lokalne, a także charakterystykę substancji i warunki rozprzestrzeniania zanieczyszczeń.

Szczegółowo przeanalizowano rozwiązania stosowane w krajach członkowskich UE oraz w innych krajach t.j. USA, Kanada, Japonia pod kątem możliwości ich zastosowania w Polsce. Okazało się jednak, że żadne z nich nie gwarantuje w pełni skutecznego zwalczania problemu uciążliwości zapachowej. Biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczno - gospodarczą w Polsce uznano za niezbędne przeanalizowanie możliwości zastosowania innych rozwiązań także pozalegisacyjnych.

Analizę problematyki uciążliwości zapachowej w systemie prawnym należy rozpocząć od przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. (Dz. U. z 1997

r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.). Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej nie odnosi się bezpośrednio do kwestii uciążliwości zapachowej. Można ją jednak analizować uwzględniając wartości, na których opiera się Konstytucja, a także jej zasady i założenia. Zgodnie z art. 5 Konstytucji Rzeczypospolita Polska zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. W kontekście tych elementów uciążliwość zapachowa będzie się wiązać z trzema istotnymi płaszczyznami konstytucyjnymi - ochroną życia i zdrowia człowieka, ochroną własności oraz ze zrównoważonym rozwojem.

W pierwszej kolejności to właśnie życie i ochrona zdrowia człowieka są wartościami konstytucyjnie chronionymi. Problematyka uciążliwości zapachowej obejmuje też kwestie związane z ochroną własności. Jak wynika z art. 21 Konstytucji, własność objęta jest ochroną w Rzeczypospolitej Polskiej, a wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne przy jednoczesnym odszkodowaniu. Kwestia ochrony własności uregulowana jest również w art. 64 Konstytucji, choć w tym drugim przypadku własność ujęto z punktu widzenia praw i wolności jednostki. Z przepisu tego wynika, iż każdy obywatel ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia. Dodatkowo własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w takim zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności. Zatem należy zauważyć, że sposobem ochrony własności jest zapobieganie odczuwaniu przez właściciela uciążliwości zapachowej, pochodzącej z innej nieruchomości. W ochronę prawa własności wpisuje się bowiem również uprawnienie do korzystania z nieruchomości bez uciążliwości wynikających ze stosunków sąsiedzkich. Jednakże właściciel nieruchomości ma także prawo do korzystania z tej nieruchomości, także w takim zakresie, w jakim korzystanie to powoduje powstanie uciążliwości zapachowej.

Należy podkreślić, że obecnie w Polsce istnieją przepisy pośrednio związane z omawianą problematyką. Dlatego też wykorzystując istniejące prawodawstwo krajowe można już obecnie podejmować różne działania mające na celu ograniczenie uciążliwości zapachowej. W tym celu można wykorzystywać przepisy ustawy – Poś, w tym zwłaszcza:

- 1) art. 362 ust. 1, umożliwiający organowi ochrony środowiska (starosta albo marszałek województwa) w przypadku, gdy podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko nałożyć w drodze decyzji obowiązek ograniczenia jego oddziaływania na środowisko, a w przypadku pogorszenia stanu środowiska spowodowanego działalnością podmiotu, przywrócenia środowiska do stanu właściwego;
- 2) art. 363, umożliwiający wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działalność negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko.

Kwestie mające związek z emisją odorów regulowane są także w przepisach dotyczących ograniczania negatywnego wpływu rolnictwa na otoczenie, określonych w następujących aktach prawnych:

- 1) ustawie z dnia 10 lipca 2007 r. *o nawozach i nawożeniu* (Dz. U. z 2015 r. poz. 625, z późn. zm.) – reguluje zasady postępowania z nawozami naturalnymi;

- 2) rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. *w sprawie szczególnych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych* (Dz. U. z 2003 r. Nr 4, poz. 44), wydane na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – *Prawo wodne* (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm.).

Ponadto, na podstawie art. 7 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – *Prawo budowlane* (Dz. U. z 2016 r. poz. 290):

- 1) Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej wydał rozporządzenie z dnia 7 października 1997 r. *w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie* (Dz. U. z 2014 r. poz. 81, z późn. zm.), które reguluje sprawy związane z konstrukcją i usytuowaniem obiektów budowlanych. Rozporządzenie określa odległości, których zachowanie przy lokalizacji budowli rolniczych ma na celu ograniczenie ich negatywnego oddziaływania na tereny przyległe. Dodatkowo w celu ograniczenia emisji substancji odorotwórczych oraz zapylenia pomiędzy budowlami powodującymi uciążliwość, a budynkami mieszkalnymi wymagane jest zastosowanie szpaleru roślinności średnio - i wysokopiennej;
- 2) Minister Infrastruktury wydał rozporządzenie z dnia 12 kwietnia 2002 r. *w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1422), które ustanawia minimalną odległość budynków inwentarskich od budynków mieszkalnych na co najmniej 8 metrów;
- 3) Minister Gospodarki wydał rozporządzenie z dnia 21 listopada 2005 r. *w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać bazy i stacje paliw płynnych, rurociągi przesyłowe dalekosiężne służące do transportu ropy naftowej i produktów naftowych i ich usytuowanie* (Dz. U. z 2014 r., poz. 1853), w którym uregulowano także kwestie konstrukcji i usytuowania stacji paliw, zbiorników do przechowywania paliw oraz transportu ropy naftowej, tak aby zapobiegać niekontrolowanym rozszczelnieniom zbiorników, rurociągów i wyciekom substancji będących źródłem uciążliwości zapachowej. Wskazano także metody stosowania barier ograniczających rozprzestrzenianie substancji zapachowych, takich jak nasadzanie roślin średnio - i wysokopięnych.

Dodatkowo w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. *w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu* (Dz. U. z 2010 r. Nr 16, poz. 87) ustalono wartości odniesienia ze względu na potrzebę ochrony zdrowia dla 167 substancji lub grup substancji, w tym również dla substancji zapachowoczynnych takich jak: amoniak (NH_3), dimetyloamina ($\text{C}_2\text{H}_7\text{N}$), merkaptany czy siarkowodór (H_2S). Przy ustalaniu wartości odniesienia tych substancji nie uwzględniono jednakże ich uciążliwości złownonych. W celu ochrony przed uciążliwością zapachową wartości wielu substancji powinny być zasadniczo mniejsze. Do pomiarów tak niskich stężeń istniejące metody pomiarowe jakości powietrza lub standardów emisyjnych nie mają zastosowania, bowiem wielkości te są poniżej progu czułości urządzeń pomiarowych.

Duża grupa instalacji przemysłowych, z których wprowadzane są substancje do powietrza, zgodnie z przepisami art. 201 ustawy – Poś, objęte są systemem pozwoleń zintegrowanych. Instalacje te są wymienione w załączniku do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. *w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości* (Dz. U. z 2014 r.

poz. 1169). Powinny one spełniać wymagania ochrony środowiska wynikające z najlepszych dostępnych technik (BAT). Wymóg ten dotyczy m.in. instalacji do chowu lub hodowli drobiu lub świń o liczbie stanowisk większej niż:

- 40 000 w przypadku drobiu,
- 2 000 w przypadku świń o wadze ponad 30 kg,
- 750 w przypadku macior.

Warto wskazać, że dla planowanego przedsięwzięcia, które objęte jest obowiązkiem uzyskania pozwolenia zintegrowanego zgodnie z art. 66 ust. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 335) raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko powinien zawierać porównanie proponowanej techniki z najlepszymi dostępnymi technikami.

Podkreślić przy tym należy, że na podstawie przepisów ustawy – Poś eksploatacja instalacji, która powoduje wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono wymagane.

W zakresie ochrony środowiska bardzo ważnym zagadnieniem jest właściwa orientacja w skali zagrożeń dla środowiska, wynikających z określonych rodzajów działalności. Instrumentem o podstawowym znaczeniu w tym zakresie są pozwolenia na korzystanie ze środowiska. W obowiązującym stanie prawnym przypadki, w których wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza z instalacji nie wymaga pozwolenia są określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2010 r. *w sprawie przypadków, w których wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza z instalacji nie wymaga pozwolenia* (Dz. U. Nr 130, poz. 881). Rozporządzenie to - poza zamieszczoną w załączniku listą, na której wymienione zostały enumeratywnie instalacje niewymagające pozwolenia - zawiera w § 1 ust. 2 i 3 następujące reguły:

- 1) pozwolenia nie wymaga wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza z innych niż określone w załączniku instalacji, do których nie stosuje się przepisów w sprawie standardów emisyjnych, w przypadku gdy spełniony jest przynajmniej jeden z poniższych warunków:
 - a) gazy lub pyły są wprowadzane z instalacji do powietrza w sposób niezorganizowany, bez pośrednictwa przeznaczonych do tego celu środków technicznych lub za pośrednictwem wentylacji grawitacyjnej,
 - b) żadna z substancji wprowadzanych z instalacji do powietrza nie jest objęta poziomami dopuszczalnymi lub wartościami odniesienia w powietrzu,
 - c) instalacja stosowana jest wyłącznie do badania, rozwoju lub testowania nowych produktów lub procesów technologicznych przez okres nie dłuższy niż dwa lata;
- 2) pozwolenia nie wymaga wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza z innych niż określone w załączniku lub § 1 ust. 2 rodzajów instalacji, do których nie stosuje się przepisów w sprawie standardów emisyjnych, w przypadku gdy żadna z substancji wprowadzanych do powietrza z wszystkich tych rodzajów instalacji położonych na terenie jednego zakładu nie powoduje przekroczenia 10% dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu albo 10% wartości odniesienia, uśrednionych dla 1 godziny. Przy ocenie dotrzymywania 10% dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu albo 10% wartości odniesienia, uśrednionych dla 1 godziny, nie uwzględnia się

dopuszczalnych częstości przekraczania dopuszczalnych poziomów substancji i wartości odniesienia substancji w powietrzu.

Pozwolenia wymagają np. instalacje do chowu lub hodowli zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 210 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) (pkt 51 z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 71)).

Nie wszystkie formy korzystania ze środowiska wymagają jednak uzyskiwania pozwoleń i dlatego, aby uświadomić podmioty zwolnione z obowiązku uzyskania pozwolenia co do zakresu korzystania ze środowiska, w art. 152 ust. 1 ustawy – Poś określono, że instalacja, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogąca negatywnie oddziaływać na środowisko, podlega zgłoszeniu organowi ochrony środowiska. Warunki, jakie powinno spełniać zgłoszenie są określone w art. 152 ust. 2 ustawy – Poś. Zgłoszenie powinno zawierać w szczególności (art. 152 ust. 2 pkt. 7 ustawy – Poś) informację, czy stopień ograniczania wielkości emisji jest zgodny z obowiązującymi przepisami. I tak zgłoszenie wymagane jest np. dla instalacji do chowu lub hodowli zwierząt, inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 51 ww. rozporządzenia (pkt 102 i 103 z § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia):

- w liczbie nie mniejszej niż 60 DJP;
- w liczbie nie mniejszej niż 40 DJP, jeżeli działalność ta prowadzona będzie:
 - a) w odległości mniejszej niż 100 metrów od następujących terenów:
 - mieszkaniowych,
 - innych zabudowanych z wyłączeniem cmentarzy i grzebowisk dla zwierząt,
 - zurbanizowanych zabudowanych,
 - rekreacyjno-wypoczynkowych z wyłączeniem kurhanów, pomników przyrody oraz terenów zieleni nieurządzonej niezaliczonej do lasów oraz gruntów zadrzewionych i zakrzewionych,
 - b) na obszarach objętych formami ochrony przyrody;

a także dla instalacji do chowu lub hodowli obcych rodzimej faunie zwierząt, innych niż gospodarskie (pkt 104 z § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia).

Jednocześnie zgodnie z art. 154 ustawy – Poś organ ochrony środowiska może ustalić, w drodze decyzji, wymagania ochrony środowiska dotyczące eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia. Dodatkowo w przypadku instalacji wymagających uzyskania pozwolenia, zgodnie z art. 188 ust. 3 pkt 3 ustawy – Poś w ramach pozwolenia organ ochrony środowiska może określić, o ile przemawiają za tym szczególne względy ochrony środowiska, działania, w tym środki techniczne mające na celu zapobieganie lub ograniczenie emisji. Jeżeli działania mają być realizowane w okresie, na który wydane jest pozwolenie również termin realizacji tych działań.

Dodatkowo zaznaczyć należy, że w obecnym stanie prawnym, najbardziej skutecznym działaniem ograniczającym lokalizowanie uciążliwych przedsięwzięć jest kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 199, z późn. zm.) uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy do zadań własnych gminy. W związku z powyższym potencjalne negatywne skutki planowanych działań i przedsięwzięć podlegają już identyfikacji przed przystąpieniem do realizacji, na etapie

opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, które przed przyjęciem wymagają przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Mając na uwadze powyższe w celu minimalizacji negatywnych skutków planowanych przedsięwzięć możliwe jest wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy zapisu o zakazie lokalizacji np. fermy trzody i drobiu na terenach sąsiadujących z terenami zabudowy mieszkaniowej. Podkreślić również należy, że na etapie postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla danego przedsięwzięcia właściwy organ, po przeprowadzeniu analizy zgodności z zapisami uchwalonego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z art. 62 ustawy *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* analizuje i ocenia bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na środowisko oraz ludność, w tym zdrowie i warunki życia ludzi, możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a także wymagany zakres monitoringu. Zgodnie z art. 82 ww. ustawy w ramach decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach właściwy organ może nałożyć na inwestora określone obowiązki np. wykonanie kompensacji przyrodniczej czy też nałożyć obowiązki realizacji działań zapobiegawczych, ograniczających, a także monitorowania oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Jednocześnie zgodnie z przepisami art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm.), zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000. Przepis ten dotyczy wszystkich działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, niezależnie od ich położenia względem tego obszaru. Przy czym kwestia oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć jest każdorazowo przedmiotem indywidualnej oceny dokonywanej przez właściwe organy administracji.

W przypadku przedsięwzięć zaliczonych do kategorii przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. I i II grupa przedsięwzięć) ocena oddziaływania na obszar Natura 2000 przeprowadzana jest w ramach oceny oddziaływania na środowisko kończącej się wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Rodzaje tych przedsięwzięć określone są w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. *w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (Dz. U. z 2016 r. poz. 71). Zgodnie z wyżej wymienionym rozporządzeniem przedsięwzięciami tzw. I grupy (mogącymi zawsze znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko) są m.in. chów lub hodowla zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 210 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (§ 2 ust. 1 pkt 51), a przedsięwzięciami z II grupy (mogącymi potencjalnie oddziaływać na środowisko) są m.in. chów lub hodowla zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 60 DJP (§ 3 ust. 1 pkt 102) oraz chów lub hodowla zwierząt, w liczbie nie mniejszej niż 40 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza, jeżeli działalność ta prowadzona będzie:

- w odległości mniejszej niż 100 m od terenów: mieszkaniowych, innych zabudowanych z wyłączeniem cmentarzy i grzebowisk dla zwierząt, zurbanizowanych niezabudowanych, rekreacyjno-wypoczynkowych;

- na obszarach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-5, 8 i 9 ustawy o ochronie przyrody lub w otulinach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 tej ustawy (§ 3 ust. 1 pkt 103).

W przypadku planowanych przedsięwzięć, innych niż przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. III grupa), które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony, ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 przeprowadza się w ramach postępowania poprzedzającego wydanie decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji danej inwestycji. Należy przy tym podkreślić, iż zgodnie z przepisem art. 96 ustawy *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* organ właściwy do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia z tzw. III grupy jest obowiązany do rozważenia, przed wydaniem tej decyzji, czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000.

Jednym z istotnych źródeł uciążliwości zapachowej w produkcji rolniczej jest magazynowanie i zagospodarowanie nawozów naturalnych pod uprawy roślin. Zasady postępowania z nawozami naturalnymi reguluje ustawa *o nawozach i nawożeniu* wraz z aktami wykonawczymi. Ustawa ta m.in. transponowała do polskiego porządku prawnego dyrektywę Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. *dotyczącą ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego* (Dz. Urz. L 375 z 31.12.1991, s. 1). Celem tych regulacji jest ograniczenie zanieczyszczenia wód azotanami, pochodzącymi bezpośrednio lub pośrednio ze źródeł rolniczych. Dyrektywa zobowiązała państwa członkowskie do opracowania i wdrożenia Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. Zgodnie z art. 47 ust. 2 ustawy – *Prawo wodne* (Dz. U. z 2015 poz. 469, z późn. zm.) minister właściwy do spraw rolnictwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska opracował zbiór zasad dobrej praktyki rolniczej.

Jednocześnie podkreślić należy, że kwestie ograniczenia uciążliwości zapachowej są pośrednio regulowane w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. *o odpadach* (Dz. U. z 2013 poz. 21, z późn. zm.), i tak art. 16 ww. ustawy wskazuje, że gospodarka odpadami nie może powodować m.in. uciążliwości przez hałas lub zapach, a także aktach wykonawczych do niej odnośnie do:

1. spalarni i współspalarni odpadów

Zarządzający spalarnią lub współspalarnią odpadów, zgodnie z art. 160 *ustawy o odpadach*, obowiązany jest w czasie przyjmowania i termicznego przekształcania odpadów, do podejmowania niezbędnych środków ostrożności mających na celu zapobieżenie lub ograniczenie negatywnych skutków dla środowiska, w szczególności m. in. w odniesieniu do zanieczyszczenia powietrza oraz zapachów. Kierując się właściwościami odpadów oraz ochroną środowiska Minister Rozwoju, właściwy do spraw gospodarki, w porozumieniu z Ministrem Środowiska wypełniając upoważnienie ustawowe art. 160 ust. 8 ustawy *o odpadach* wydał rozporządzenie z dnia 21 stycznia 2016 r. *w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu* (Dz. U. z 2016 r. poz. 108).

2. składowisk odpadów

Szczegółowe wymagania dotyczące lokalizacji, budowy i prowadzenia składowisk odpadów, jakim odpowiadają poszczególne typy składowisk odpadów oraz zakres, czas

i częstotliwość oraz sposób i warunki ich prowadzenia określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie *składowisk odpadów* (Dz. U. z 2013 r. poz. 523), które stanowi wykonanie upoważnienia ustawowego art. 124 ust. 6 ustawy *o odpadach*.

3. transportu odpadów

Obecnie wymagania w zakresie transportu odpadów określa art. 24 ustawy *o odpadach*, który stanowi, że transport odpadów odbywać się powinien zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska oraz bezpieczeństwa życia i zdrowia ludzi, w szczególności w sposób uwzględniający właściwości chemiczne i fizyczne odpadów, w tym stan skupienia, oraz zagrożenia, które mogą powodować odpady. Szczegółowe wymagania dla transportu odpadów, w tym dla środków transportu i sposobu transportowania oraz oznakowania środków transportu zostaną określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska stanowiącym wykonanie ustawowe art. 24 ust. 7 ustawy *o odpadach*. Zgodnie z projektem aktu prawnego transport odpadów odbywać się powinien w sposób uniemożliwiający rozprzestrzenianie się odpadów poza środki transportu. W szczególności należy zapobiegać ich wysypywaniu, pyleniu i wycieku oraz ograniczać do minimum uciążliwość zapachową, a także ograniczyć do minimum oddziaływanie czynników atmosferycznych na odpady, jeżeli mogą one wpłynąć na właściwości transportowanych odpadów.

4. komunalnych osadów ściekowych

Stosowanie komunalnych osadów ściekowych zostało określone w art. 96 ustawy *o odpadach*, natomiast szczegółowe warunki stosowania, w tym dawkowanie osadów oraz zakres, częstotliwość i metody referencyjne badań komunalnych osadów ściekowych i gruntów, na których te osady mają być stosowane określono w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie *komunalnych osadów ściekowych* (Dz. U. z 2015 r. poz. 257), które stanowi wykonanie ustawowe art. 96 ust. 13 ustawy *o odpadach*.

Instrumenty prawne, które mogą mieć zastosowanie do zwalczania uciążliwości zapachowych, zawarte są zarówno w przepisach prawa administracyjnego, jak i prawa cywilnego. Jeżeli chodzi o prawo cywilne, to problematyka uciążliwości zapachowych może być przedmiotem określonych roszczeń. Podstawowe znaczenie będzie tutaj miało roszczenie z art. 144 Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 380, z późn.zm.) (Kc) w związku z art. 222 § 2 Kc. Zgodnie z art. 144 Kc „Właściciel nieruchomości powinien przy wykonywaniu swego prawa powstrzymać się od działań, które by zakłócały korzystanie z nieruchomości sąsiednich ponad przeciętną miarę, wynikającą ze społeczno-gospodarczego przeznaczenia nieruchomości i stosunków miejscowych”. Z kolei w myśl art. 222 § 2 Kc „Przeciwko osobie, która narusza własność w inny sposób aniżeli przez pozbawienie właściciela faktycznego władztwa nad rzeczą, przysługuje właścicielowi roszczenie o przywrócenie stanu zgodnego z prawem i o zaniechanie naruszeń”. Z art. 144 Kc wynika, że niedozwolone jest oddziaływanie na nieruchomość sąsiednią ponad przeciętną miarę. Zatem zabrania się wykonywania prawa własności w taki sposób, aby oddziaływało to na nieruchomość sąsiednią z przekroczeniem granic oddziaływania wyznaczonych w tym przepisie. W roszczeniu tym

najistotniejszą rolę odgrywa osoba właściciela, a ochrona prawna jest zatem powiązana z prawem własności.

Wskazać również należy, że ochrona przed uciążliwością zapachową może następować również z wykorzystaniem konstrukcji dóbr osobistych i roszczeń chroniących dobra osobiste, co jest przedmiotem regulacji w art. 23 i 24 Kc. Przy czym istotne znaczenie ma to, że pojęcie dobra osobistego nie tylko nie zostało zdefiniowane, ale katalog wymienionych w art. 23 Kc dóbr osobistych, jest katalogiem otwartym.

Dokument Referencyjny o Najlepszych Dostępnych Technikach dla Intensywnego Chowu Drobiu i Świń

Dokument referencyjny zawiera zbiór praktyk prowadzenia działalności przez instalacje zobligowane do uzyskania pozwolenia zintegrowanego, umożliwiającym zintegrowane zapobieganie i kontrolę emitowanych zanieczyszczeń. Dokumenty referencyjne BREF stanowią również podstawę do sporządzania wniosków o wydanie zintegrowanego pozwolenia. BREF dla Intensywnego Chowu Drobiu i Świń odnosi się do instalacji do intensywnej hodowli drobiu i świń, w którym określono m.in. zasady w zakresie:

- zarządzania gospodarstwem (w tym konserwacje i czyszczenie sprzętu);
- karmienia zwierząt i przygotowania paszy;
- chowu zwierząt;
- gromadzenia i przechowywania obornika;
- rozpraszania nawozów;
- oczyszczania ścieków.

Konkluzje BAT są dokumentami przyjmowanymi w drodze decyzji Komisji Europejskiej obowiązującymi wprost we wszystkich państwach członkowskich UE dla dedykowanych instalacji. Zawierają one najistotniejsze elementy dokumentów BREF. Konkluzje BAT mają charakter wiążący prawnie, co oznacza, że definiują wartości emisji, które nie mogą zostać przekroczone. W konkluzjach są określone wymagania, do których instalacje muszą dostosować się w ciągu 4 lat od daty ich publikacji (art. 215 ust. 4 pkt 1 ustawy – Poś).

Dotychczas przyjęte zostały następujące konkluzje BAT:

- luty 2012 r. – dla produkcji żelaza i stali;
- luty 2012 r. – dla produkcji szkła;
- luty 2013 r. – dla garbowania skór;
- marzec 2013 r. – dla produkcji cementu, wapna i tlenku magnezu;
- grudzień 2013 r. – dla przemysłu chloro-alkalicznego;
- wrzesień 2014 r. – dla przemysłu papierniczego;
- październik 2014 r. – dla przemysłu rafineryjnego;
- listopad 2015 r. – dla produkcji płyt drewnopochodnych.

Obecnie na forum Unii Europejskiej finalizowane są prace związane z przygotowaniem wymagań najlepszych dostępnych technik BAT dedykowanych problematyce hodowli trzody chlewnej i drobiu. Wymagania te zostaną opublikowane w formie decyzji wykonawczej Komisji Europejskiej, która będzie wprost obowiązywała kraje członkowskie. Projekt dokumentu, na obecnym etapie prac, zawiera przykłady technik ograniczania uciążliwości zapachowej oraz

wskazuje na obowiązek okresowego monitorowania odorów m.in. poprzez pomiar zgodny z normą EN 13725 (olfaktometria dynamiczna), w przypadku znaczącej uciążliwości zapachowej dla receptorów wrażliwych. Dodatkowo w celu ograniczenia emisji substancji odorowych oraz w celu jej zapobiegania, prowadzący instalację/gospodarstwo obowiązany będzie do stworzenia, wdrożenia i regularnego przeglądu planu zarządzania zapachem (redukcji odorów). Ponadto dokument ten będzie zawierał przykłady technik ograniczania uciążliwości zapachowej.

Kodeks przeciwdziałania uciążliwości zapachowej ma stanowić swoiste uzupełnienie istniejących już, a wskazanych powyżej przepisów prawnych rozszerzając je o przykłady działań technicznych pozwalających skutecznie ograniczać występującą uciążliwość zapachową.

Fot. T. Jakubowski

III. METODY ZAPOBIEGANIA I OGRANICZANIA EMISJI ODORÓW

Uciążliwość zapachowa może być ograniczana lub eliminowana na różnych etapach inwestycji tzn. na etapie planowania i realizacji projektu budowlanego oraz eksploatacji instalacji. W celu uniknięcia późniejszych dodatkowych kosztów związanych z koniecznością ograniczania uciążliwości zapachowej w pierwszej kolejności należy podjąć działania już na etapie planowania instalacji poprzez odpowiednie usytuowanie z dala od zabudowań mieszkalnych. Należy również przewidzieć możliwość zastosowania barier technicznych ograniczających rozprzestrzenianie substancji zapachowych takich jak np. nasadzenie roślinności. Do metod tych zaliczyć można:

- 1) odpowiednie planowanie przestrzenne – przemyślane sytuowanie zakładów i budynków mieszkalnych aby zapobiec kolizji interesów;
- 2) właściwe usytuowanie odpowietrzeń zbiorników w celu ich oddalenia od miejsc przebywania ludzi;
- 3) tworzenie strefy buforowej – np. obszary pokryte roślinnością; jest to sposób unikania ewentualnych skarg na działalność składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków, ferm hodowlanych;
- 4) kształtowanie krajobrazu - sadzenie drzew, roślinności średnio i wysokopiennej - efekt psychologiczny.

Skuteczną metodą zapobiegania powstawania przyszłej uciążliwości zapachowej może być przegląd stosowanych surowców i materiałów, które będą używane w procesie produkcyjnym pod kątem ich oddziaływania odorowego i możliwości zastosowania odpowiednich zamienników, które będą miały takie same właściwości techniczne, ale nie będą powodowały nadmiernej uciążliwości zapachowej. Uciążliwość zapachową można ograniczyć poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań technicznych takich jak stosowanie technologii wytwórczych bezemisyjnych, stosowanie odpowiednich materiałów produkcyjnych o zmniejszonej uciążliwości zapachowej oraz stosowanie różnych technik wychwytywania i neutralizacji odorów. Na etapie eksploatacji instalacji istotne efekty w tym zakresie można także osiągnąć poprzez działania organizacyjne, takie jak:

- 1) prowadzenie regularnych przeglądów i konserwacji uszczelnień, szczególnie na rurociągach, pompach i innych potencjalnych źródłach emisji substancji zapachowoczynnych;
- 2) unikanie prowadzenia działalności uciążliwej zapachowo w porze wieczorowej i w dni wolne od pracy, a nawet wtedy gdy kierunek wiatru jest niekorzystny dla otoczenia zakładu (zabudowa mieszkaniowa);
- 3) właściwe przechowywanie materiałów o oddziaływaniu zapachowym w magazynach – w wyodrębnionym chłodnym miejscu;
- 4) stosowanie materiałów o niskiej uciążliwości zapachowej - zastąpienie stosowanych w procesie technologicznym materiałów lub surowców materiałami powodującymi mniejszą emisję substancji zapachowych.

Poprzez stosowanie odpowiednich działań organizacyjnych dotyczących funkcjonowania obiektu można także ograniczyć wpływ danej instalacji na środowisko naturalne i zdrowie człowieka. Prowadzenie procesu produkcyjnego z wykorzystaniem najlepszych dostępnych technik BAT, stosowanie metod hermetyzacji procesu produkcyjnego

jak również zastosowanie szeregu metod filtracyjnych może być skutecznym sposobem ograniczania uciążliwości zapachowej obiektu.

Przykładami działań technicznych skutkujących ograniczeniem emisji substancji złowonnych do środowiska są:

- 1) regulacja parametrów procesu (temperatura, ciśnienie, czas trwania, intensywność wentylacji);
- 2) spełnienie wymagań najlepszej dostępnej techniki BAT;
- 3) unikanie mieszania lustra cieczy przy napełnianiu i opróżnianiu zbiorników;
- 4) unikanie przerywania procesu beztlenowego;
- 5) aplikacja nawozów w czasie sprzyjającego przebiegu pogody (bezwietrzna, zamglona);
- 6) zastosowanie pływających kul, sieci na powierzchni otwartych zbiorników i lagun;
- 7) stosowanie dolnego napełniania zbiorników oraz pomp zanurzeniowych dla uniknięcia wzruszania powierzchni cieczy;
- 8) zapobieganie tworzenia się szlamów w zbiornikach rozkładu biologicznego w celu niedopuszczenia do powstania rozkładu anaerobowego (beztlenowego);
- 9) stosowanie napowietrzania zbiorników i rurociągów transportujących ścieki w celu niedopuszczenia do powstania warunków beztlenowych;
- 10) regularne czyszczenie mechaniczne lub płukanie instalacji transportu mediów ulegających rozkładowi biologicznemu (np. rurociągów kanalizacyjnych);
- 11) stosowanie naglebowego lub podglebowego wtrysku gnojowicy zamiast klasycznych płytek rozbryzgowych;
- 12) hermetyzacja - ograniczenie wydzielania odorów na zewnątrz budynków oraz z poszczególnych operacji technologicznych (polega m.in. na zastosowaniu podwójnych drzwi wejściowych i wyjściowych, eliminacji niepotrzebnych otworów, prawidłowe zaprojektowanie instalacji wentylacyjnej w obiegu zamkniętym oraz stosowanie podciśnienia – kierowanie powietrza z miejsca magazynowania odpadów (bunkra) do komory spalania);
- 13) prowadzenie transportu technologicznego materiałów produkcyjnych uciążliwych zapachowo w szczelnie zamkniętych przewodach - ograniczenie do minimum transportu okresowego w pojemnikach;
- 14) zastosowanie zamkniętego obiegu gazów przy rozładunku i załadunku zbiorników z cieczami o intensywnym zapachu;
- 15) stosowanie zamkniętych szczelnych zbiorników;
- 16) zakrywanie zbiorników i lagun cieczy emitujących substancje zapachowoczynne;
- 17) zastosowanie technik filtracyjnych.

W przypadku nieosiągnięcia oczekiwanych efektów redukcyjnych, przy wyczerpaniu wszystkich możliwości zmniejszenia i ograniczania uciążliwości zapachowej przy zastosowaniu rozwiązań technicznych istnieje możliwość zastosowania metod osłonowych, maskujących występowanie substancji zapachowych, np.:

- 1) zamglawianie;
- 2) rozcieńczanie strumienia substancji zapachowych – poprzez zwiększenie objętości powietrza; (zmiana charakterystyki emisji, wzrost prędkości wylotu z emitora i wyniku

tego zwiększenie efektywnej wysokości komina - działania te w efekcie wpływają na dyspersję atmosferyczną emitowanego strumienia);

- 3) rozpraszanie w powietrzu – zmiana technicznych parametrów emitora tzn. podwyższenie wysokości emitora, albo zmniejszenie średnicy, a tym samym wpływając na lepszą dyspersję zanieczyszczeń.

Fot. T. Jakubowski

V.3. Rolnictwo

Rolnictwo wywiera duży wpływ na kształtowanie środowiska przyrodniczego i przy nieprawidłowym prowadzeniu produkcji rolnej może powodować poważne obciążenie dla środowiska. Sektor ten jest jednym z głównych źródeł emisji wykazujących właściwości substancji złośliwych, takich jak: amoniak, merkaptany, czy siarkowodor. Związki te powstają głównie podczas procesów trawiennych zwierząt hodowlanych. Źródłami emisji substancji zapachowoczynnych są fermy zwierząt, składowanie odchodów w postaci stałej lub ciekłej i stosowanie ich jako nawozów. Produkcja rolna wiąże się zarówno z produkowaniem jak również ze stosowaniem dużej ilości nawozów naturalnych. Niewłaściwe ich przechowywanie i stosowanie może stanowić źródło zanieczyszczeń środowiska powodując skażenie powietrza i doprowadzić do zakwaszenia gleby i wód powierzchniowych. Szczególnie uciążliwe jest jednak oddziaływanie odoroczynne nawozów naturalnych.

V.3.I. OBIEKTY HODOWLANE

Źródłem powstawania odorantów, w tym siarkowodoru, amoniaku, tlenku azotu, a także aldehydów, amin, węglowodorów aromatycznych, kwasów organicznych oraz związków siarki w budynkach inwentarskich są zwierzęta, ich odchody, pasza oraz praca urządzeń i procesy technologiczne. Oddziaływanie obiektu uzależnione jest od jego wielkości, rodzaju zwierząt, sposobu odżywiania, systemu utrzymania (ściółkowy, bezściółkowy), częstotliwości usuwania odchodów, miejsca składowania odchodów, czyszczenia stanowisk, sposobu wentylacji budynków, parametrów meteorologicznych (temperatura, prędkość i kierunek wiatru, wilgotność), właściwości odchodów (temperatura, pH, uwodnienie oraz stosunek węgla do azotu).

Metody ograniczania emisji:

- 1) żywienie zwierząt - optymalizacja składu pasz:
 - obniżenie poziomu białka ogólnego w mieszankach;
 - stosowanie żywienia fazowego;
 - optymalizacja stosunku białka i aminokwasów do energii;
 - poprawa jakości białka (dobór komponentów mieszanek, białko idealne);
 - stosowanie dodatków czystych aminokwasów (uzupełnienie niedoborów);
 - preparowanie pasz (poprawa strawności i higieny pasz);
 - stosowanie dodatków paszowych (substancje antybakteryjne, enzymy paszowe – saponiny, probiotyki, kwasy organiczne – kwas benzoowy ($C_7H_6O_2$), wyciągi z roślin, włókna rozpuszczalne - wysłodki buraczane, otręby sojowe, preparaty huminowe).
- 2) techniczne:
 - optymalizacja mikroklimatu pomieszczeń inwentarskich;
 - poprawa jakości ściółki zastosowanej w budynku;
 - promieniowanie ultrafioletowe;
 - ozonowanie powietrza;
 - zastosowanie lamp kwarcowo-rtęciowych;

- jonizacja powietrza;
- stosowanie wentylacji mechanicznej z recyrkulacją, która umożliwia wewnętrzny (zamknięty) obieg powietrza i zmniejsza wyrzut zanieczyszczeń powietrza do środowiska zewnętrznego;
- stosowanie biofiltrów (wypełnienie: gleba, torf, kompost, kora, trociny – mieszanka: torf, kompost i dodatek haloizytu);
- zakładanie w rowach kanalizacyjnych systemu natryskowego i spryskiwanie ich kwasami;
- stosowanie ogrzewania podłogowego;
- stosowanie kurtyn wodnych przy wentylacji budynków inwentarskich;
- podsuszanie pomiotu na taśmociągach nawozowych przy pomocy wentylacji;
- metody zoohigieniczne - zabiegi mające utrzymać ściółkę w stanie względnie suchym;
- dodawanie do ściółki preparatów chemicznych, mineralnych lub mikrobiologicznych, które wiążą amoniak w trwałe połączenia chemiczne, osuszają oraz zmniejszają pH ściółki - do neutralizacji amoniaku używane są: formaldehyd, wapno palone, superfosfat, kwasy organiczne (octowy, propionowy), różnorodne preparaty fungistyczne, glinokrzemiany – kaolin, zeolit, bentonit, dolomit, pewne odmiany węgla brunatnego, preparaty torfowe, saponiny oraz preparaty zawierające liofilizowane niepatogenne mikroorganizmy, a także torf;
- organizowanie stref izolacyjnych i ochronnych, z uwzględnieniem zasady stosowania gatunków rodzimych w krajobrazie otwartym, zasad ich doboru zgodnie z charakterystyką gatunku (szybki wzrost, gęstość korony) oraz ze wskazaniem dostosowywania nasadzeń do potrzeb bytowych ptaków, z udziałem drzew :
 - wysokich: buk zwyczajny, grab zwyczajny, klon (zwyczajny), jesion wyniosły, wierzba (polna lub szypułkowa), lipa drobnolistna, dąb (szypułkowy, bezszypułkowy), sosna czarna, modrzew europejski;
 - średniowysokich: olsza czarna, grab zwyczajny, wierzba iwa, jarząb pospolity;
 oraz krzewów: głóg, śnieguliczka biała, liguster pospolity, suchodrzew tatarski, dereń biały lub lilak.

V.3.II. Nawozy naturalne

W produkcji rolniczej jednym z największych źródeł uciążliwości zapachowej jest magazynowanie i zagospodarowanie nawozów naturalnych pod uprawy roślin. W ramach *Kodeksu dobrej praktyki rolniczej* określono praktyki, zasady i procedury m.in. działań w zakresie ochrony powietrza, mających na celu ograniczenie emisji substancji zapachowoczynnych z produkcji rolniczej, poprzez prawidłowe stosowanie nawozów i utrzymywanie budynków inwentarskich.

Kodeks ten m.in. wskazuje aby nie stosować nawozów:

- 1) na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem lub zamarzniętych;
- 2) w okresie od 1 grudnia do ostatniego dnia lutego;
- 3) naturalnych w postaci płynnej i mineralnych azotanowych na gleby bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10°;
- 4) naturalnych w formie płynnej (gnojowica, gnojówka), w całym okresie wegetacji roślin, przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi;
- 5) naturalnych w odległości do 20 m od wód powierzchniowych, stref ochrony wód i obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Wskazane natomiast zostało aby:

- 6) nawozy organiczne zostały wymieszane z glebą (przyorane) najlepiej w ciągu kilku godzin i nie później niż w okresie 1 doby od wywiezienia na pole;
- 7) stosować nawozy na nieobsianą glebę, najlepiej w okresie wczesnej wiosny;
- 8) nawozy były równomiernie rozmieszczone na całej powierzchni pola lub użytku zielonego;
- 9) przechowywać płynne i stałe odchody zwierząt i odpady w specjalnych, szczelnych zbiornikach lub na płytach usytuowanych w odpowiedniej odległości od zabudowań i granic zagrody wiejskiej, zgodnie z wymaganiami prawa budowlanego, a przede wszystkim od studni, stanowiącej źródło zaopatrzenia w wodę dla ludzi i zwierząt;
- 10) stosować zbiorniki na płynne odchody zwierzęce oraz bezodpływowe zbiorniki do gromadzenia nieczystości ciekłych, posiadających nieprzepuszczalne dno i ściany oraz szczelną pokrywę z otworem wejściowym i otworem wentylacyjnym.

Część z ww. zaleceń określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. *w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania* (Dz. U. z 2014 r. poz. 393).

Ogólne zasady dotyczące właściwego przechowywania nawozów regulują przepisy ustawy *o nawozach i nawożeniu*. W świetle obowiązujących przepisów, tj. zgodnie z art. 25 ust. 1 ww. ustawy wszystkie gospodarstwa rolne mają obowiązek przechowywania gnojówki i gnojowicy wyłącznie w szczelnych zbiornikach o pojemności umożliwiającej gromadzenie co najmniej 4-miesięcznej produkcji tych nawozów. Zbiorniki te powinny być zbiornikami zamkniętymi, w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 2 ustawy - *Prawo budowlane* dotyczących warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie. Jednocześnie, zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy *o nawozach i nawożeniu*, jedynie gospodarstwa wielkotowarowe, czyli podmioty prowadzące chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, są zobowiązane do przechowywania nawozów naturalnych

w postaci stałej (obornika) na nieprzepuszczalnych płytach, zabezpieczonych w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu.

Warunki techniczne zamkniętych zbiorników na płynne odchody zwierzęce regulują m.in. przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w sprawie *warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie*. Stosuje się je przy projektowaniu, budowie, przebudowie i zmianie sposobu użytkowania budowli rolniczych lub ich części, a także związanych z nimi urządzeń budowlanych. Zgodnie z § 6 ww. rozporządzenia zamknięte zbiorniki na płynne odchody zwierzęce powinny mieć:

- 1) dno i ściany nieprzepuszczalne;
- 2) szczelne przykrycie, z wyjątkiem zbiorników na płynne odchody zwierzęce lub ich części znajdujące się pod budynkami inwentarskimi, stanowiących technologicznie wyposażenie budynku inwentarskiego;
- 3) wylot wentylacyjny i zamknięty otwór wejściowy.

Natomiast odległości zamkniętych zbiorników na płynne odchody zwierzęce, mierzone od pokryw i wylotów wentylacyjnych, powinny wynosić co najmniej:

- 1) 10 m od pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich, jednak nie mniej niż 15 m od otworów okiennych i drzwiowych w tych pomieszczeniach;
- 2) 15 m od magazynów środków spożywczych, a także od obiektów budowlanych służących przetwórstwu artykułów rolno-spożywczych;
- 3) 4 m od granicy działki sąsiedniej;
- 4) 5 m od budynków magazynowych pasz i ziarna;
- 5) 5 m od silosów na zboże i pasze;
- 6) 5 m od silosów na kiszonki.

Dodatkowo zaznaczyć należy, że § 12 ww. rozporządzenia wskazuje, że budowle rolnicze uciążliwe dla otoczenia, w szczególności z uwagi na zapylenie, zapachy lub wydzielanie się substancji toksycznych, powinny być odizolowane od przyległych terenów pasem zieleni złożonym z roślinności średnio i wysokopiennej.

W obowiązujących przepisach prawa, poza ustawą *o nawozach i nawożeniu*, nie ma natomiast zapisów, z których wynikają specjalne obowiązki dla gospodarstw innych niż wielkotowarowe w zakresie przechowywania nawozów stałych np. obornika. Gospodarstwa te mogą jedynie dobrowolnie stosować się do specjalnych zasad przechowywania stałych nawozów naturalnych określonych w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej, który m.in. podaje, iż nie należy przechowywać obornika w przyzmachach polowych, gdyż prowadzi to do zanieczyszczenia wód gruntowych związkami azotu i fosforu oraz przenawożenia powierzchni pod przyzma.

Należy zaznaczyć, że stosowanie tych zasad ma kluczowe znaczenie dla ograniczenia uciążliwości zapachowej obiektów.

Budowle i urządzenia rolnicze służące do składowania i przechowywania odchodów zwierzęcych powinny być nieodłącznie związane z budynkami inwentarskimi. Rodzaj i wielkość (pojemność) tych budowli i urządzeń zależą od systemu utrzymania zwierząt oraz związanych z nimi następujących czynników: postaci odchodów (obornik, gnojówka, gnojowica), ilości produkowanych odchodów, ilości stosowanej ściółki oraz okresu przechowywania odchodów.

W świetle przepisów ustawy *o nawozach i nawożeniu* oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie *szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia*

szkoleń z zakresu ich stosowania w zakresie właściwego stosowania nawozów należy przestrzegać następujących wymogów:

1. Zgodnie z ww. ustawą podmioty, które prowadzą chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior mają obowiązek:
 - 1) posiadania planu nawożenia opracowanego zgodnie z zasadami dobrej praktyki rolniczej (art. 18 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy); opinie dotyczące planu nawożenia wydają okręgowe stacje chemiczno-rolnicze (art. 18 ust. 3 ww. ustawy);
 - 2) zagospodarowania co najmniej 70% gnojówki i gnojowicy na użytkach rolnych, których są posiadaczem i na których prowadzą uprawę roślin, a pozostałe 30% mogą zbyć w sposób określony w art. 3 ust. 3 (art. 18 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy);
 - 3) nabywania nawozu naturalnego, zbytego w sposób określony w art. 3 ust. 3, tj. do bezpośredniego rolniczego wykorzystania wyłącznie na podstawie umowy zawartej w formie pisemnej pod rygorem nieważności, opracowuje w terminie 30 dni od dnia zawarcia umowy plan nawożenia, jednak nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozu naturalnego (art. 18 ust. 2 ww. ustawy).
2. Stosuje się wyłącznie nawozy i środki wspomagające uprawę roślin, które zostały dopuszczone do obrotu (art. 17 ust. 1 ww. ustawy).
3. Nawozy stosuje się w sposób, który nie zagraża zdrowiu ludzi lub zwierząt lub środowisku (art. 17 ust. 2 ww. ustawy).
4. Zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych (art. 17 ust. 3 ww. ustawy).
5. Zakaz stosowania nawozów na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem, zamrzniętych do głębokości 30 cm oraz podczas opadów deszczu (art. 20 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy).
6. Zakaz stosowania nawozów w postaci płynnej na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10% oraz podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi (art. 20 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy).
7. Nawozy naturalne i organiczne w postaci stałej lub płynnej, stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 30 listopada, z wyjątkiem nawozów stosowanych pod uprawy pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe) (§ 2 ust. 4 ww. rozporządzenia).
8. Nawozy naturalne przykrywa się lub miesza z glebą nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu, z wyłączeniem nawozów stosowanych w lasach oraz na użytkach zielonych (§ 3 ust. 3 ww. rozporządzenia).
9. W zakresie wymaganych odległości stosowania nawozów na gruntach rolnych:
 - 1) nawozy, z wyłączeniem gnojowicy, stosuje się na gruntach rolnych w odległości co najmniej 5 m od brzegu:
 - a) jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha;
 - b) cieków wodnych;
 - c) rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
 - d) kanałów w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo wodne (§ 3 ust. 4 ww. rozporządzenia);
 - 2) nawozy stosuje się na gruntach rolnych w odległości co najmniej 20 m od:
 - a) brzegu jezior i zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 50 ha;

- b) stref ochronnych ujęć wody;
 - c) obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego (§ 3 ust. 4a ww. rozporządzenia);
- 3) gnojowicę stosuje się na gruntach rolnych w odległości co najmniej 10 m od brzegu:
- a) jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha;
 - b) cieków wodnych;
 - c) rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
 - d) kanałów w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (§ 3 ust. 4b ww. rozporządzenia).
10. Nawozy naturalne w postaci płynnej mogą być stosowane gdy poziom wody podziemnej jest poniżej 1,2 m oraz poza obszarami płytkiego występowania skał szczelinowych (§ 3 ust. 5 ww. rozporządzenia).

Ponadto zgodnie z art. 32 ustawy o nawozach i nawożeniu, nadzór nad przestrzeganiem przepisów dotyczących warunków stosowania i przechowywania nawozów sprawuje Inspekcja Ochrony Środowiska. Podkreślić należy, że uciążliwość odorowa związana z nawozami naturalnymi występuje przede wszystkim podczas opróżniania zbiorników, wywozu na pola i ich aplikacji. W celu ograniczenia uciążliwości zapachowych wskazane jest stosowanie metod separacji, zakwaszania czy też pirolizy. Konieczne zatem jest aby prace z tym związane wykonywać w miarę możliwości podczas bezwietrznej pogody, najlepiej w warunkach zamglenia lub dżdżu. Zalecaną metodą stosowania płynnych nawozów naturalnych jest iniekcja dogłębowa. Należy zatem powstrzymać się od wykonywania prac związanych z aplikacją nawozów w dni świąteczne i wolne od pracy, szczególnie w miejscowościach turystycznych.

Niezależnie do powyższego na obszarach zaliczonych na podstawie ustawy - Prawo wodne, jako wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszary szczególnie narażone, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć tzw. OSN (obszary szczególnie narażone), ustanawiane na mocy dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. WE 375 z 31.12.1991, str. 1, z późn. zm. – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 68), obowiązują bardziej restrykcyjne przepisy dotyczące stosowania i przechowywania nawozów (np. wymóg posiadania urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych płynnych i stałych przez okres 6 miesięcy). Przepisy obowiązujące w ww. zakresie dla wyznaczonych OSN, regulowane są rozporządzeniami w sprawie wprowadzenia programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, wydawanymi przez właściwych terenowo dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej, a publikowanymi w dziennikach urzędowych województw. W Polsce na okres 2012–2016 wyznaczono OSN obejmujące 4,46 % powierzchni kraju, co stanowi ok. 7,36% powierzchni użytków rolnych.

INFORMACJA O PRACACH KOMISJI SEJMOWYCH VIII KADENCJA

Informacja Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na temat wpływu hodowli zwierząt futerkowych na gospodarkę lokalną w Polsce

9 listopada 2017 r.

Komisje: Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, obradujące pod przewodnictwem posłów: Andrzeja Maciejewskiego (Kukiz15), przewodniczącego Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej, oraz Jarosława Sachajki (Kukiz15), przewodniczącego Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi, rozpatrzyły: informację Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na temat wpływu hodowli zwierząt futerkowych na gospodarkę lokalną w Polsce.

W spotkaniu uczestniczyły strony opowiadające się za wprowadzeniem zakazu hodowli zwierząt na futra – ich argumenty dotyczyły przede wszystkim uciążliwości zapachowych dla osób mieszkających w sąsiedztwie ferm i zagrożenia dla środowiska naturalnego. Z drugiej strony, przeciwnicy wprowadzenia zakazu hodowli zwierząt futerkowych w naszym kraju: przedstawiciele władz samorządowych, obywatele oraz przedsiębiorcy reprezentujący różne branże. Od początku 2016 r. do chwili obecnej do MRiRW korespondencję nadesłało 2072 przeciwników wprowadzenia zakazu hodowli zwierząt futerkowych w Polsce.

W nadesłanej korespondencji wyrażano sprzeciw wobec wprowadzenia zakazu hodowli zwierząt futerkowych w Polsce, podkreślając jednocześnie pozytywne znaczenie ferm w gminach i ich jednostkach pomocniczych, które reprezentują lub w których prowadzą działalność, lub które zamieszkują. W szczególności podkreślane było znaczenie wpływu ferm na zmniejszenie bezrobocia i ogólny rozwój gminy, skutkujący podniesieniem poziomu życia mieszkańców. Ogółem w spotkaniu uczestniczyło ponad 150 osób, w zdecydowanej większości kategoriycznie sprzeciwiających się wprowadzeniu zakazu.

Uczestnicy spotkania mocno argumentowali swoje stanowisko, opierając się na statystykach ekonomicznych, przeprowadzonych badaniach i opiniach.

Z ramienia PZHiPZF, z silnymi argumentami i dobitnymi faktami, w obronie branży wystąpił dr Tadeusz Jakubowski.

Poniżej zamieszczono fragmenty czterech wystąpień (materiał jest zbyt obszerny, by publikować go w całości na stronach HZF).

Pełen zapis z przebiegu posiedzenia komisji jest dostępny na stronie www.sejm.gov.pl w rubryce Prace Sejmu, w zakładce Komisje Sejmowe, w zakładce Pełne zapisy z przebiegu posiedzeń komisji, z datą 2017-11-09.

Transmisja telewizyjna z obrad komisji dostępna jest na stronie www.sejm.gov.pl w rubryce Dla Mediów, w zakładce ITV Sejm – Transmisje Archiwalne, Rok 2017, z datą 9 listopada 2017.

http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/transmisje_arch.xsp#93C285502AEB2CBCC12581C900468-C4A Dyrektor Biura Polskiego Związku Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych

**dr Tadeusz Jakubowski
SGGW, kierownik Biura Polskiego
Związku Hodowców i Producentów
Zwierząt Futerkowych.**

Panie Przewodniczący, Wysoka Komisjo! Wiele powiedziano na temat hodowli zwierząt futerkowych. Mówiono o pozytywach, które rzeczywiście wynikają z faktu, że jest to jeden z najlepiej funkcjonujących działów specjalnych w polskim rolnictwie. Mamy też głosy, które są przeciwne hodowli. Są dwie wiodące organizacje: Viva! i Otwarte Klatki. Trzeba powiedzieć jedno, że Viva! przedstawia raport, który jest zlepkim

kłamliwych faktów. Mówię to państwu otwarcie. Jednym z kłamliwych obrazków w raporcie jest moje zdjęcie, które wykonałem dla celów dydaktycznych, pokazujące patologię u zwierząt; patologicznego lisa wymieniono jako przykład znęcania się hodowców nad zwierzęciem. To jest tego rodzaju nadużycie. Przedstawię państwu krótką prezentację, która jakby wizualizuje hodowlę i odkłamuje to, co mówi Viva! i Otwarte Klatki. Proszę bardzo o prezentację.

(...) Zatrudnienie – 50 tys. osób. Proszę państwa, tu Viva! zakłamuje, że my mówimy o zatrudnieniu 50 tys. osób. To są przychody dla 50 tys. osób, które kooperują, współpracują z branżą. W samej branży na fermach jest około 10 tys. osób plus-minus 2 tys. Natomiast całe otoczenie, które z tego przedsięwzięcia żyje, szacujemy (bo to jest szacunek) na około 50 tys. osób. Tak samo jak jest w kopalniach – zatrudnionych jest 30 tys. ludzi, ale wokół kopalni.

(...) Aspekt społeczny. Proszę państwa, to jest nie tylko podatek zapłacony bezpośrednio, tak jak płaci się podatek gruntowy czy z tytułu posiadania stada podstawowego, ale cały podatek VAT, wszystko, co się płaci. Po prostu, trzeba wydać 1,5 mld zł i to się płaci. Rok w rok. To jest przychód dla państwa z podatku.

(...) Najbezpieczniejszy utylizator. Gdzie jest konkurencja? Trzeba powiedzieć wprost, że są to zakłady utylizacyjne. Jest przygotowany filmik, który pokazuje, jak gadają działacze, którzy mają chronić zwierzęta, jak rozmawiają z przedstawicielami przemysłu utylizacyjnego. Utylizacja zagraża środowisku poprzez tworzenie mączek mięsno-kostnych i ich spalanie, bądź też rozrzucanie po polach.

dr inż. Stanisław Łapiński
pracownik naukowo-dydaktyczny
Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie:

(...) Podsumowując – na terenie Polski funkcjonuje około 1140 ferm, z czego głównie są to fermy norek. Około 400 ferm to są fermy szynszyli. Branża zapewnia dochód tysiącom osób, aktywizuje tereny wiejskie. Właściciele ferm to osoby kompetentne, wykształcone. Można powiedzieć, że fermy są przyjazne środowisku dzięki utylizacji ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego. Współpraca pomiędzy samorządowcami a właścicielami ferm, jak również pomiędzy lokalnymi społecznościami, przebiega bez zarzutów.

Może jeszcze poproszę pana prof. Firleja, żeby dodał kilka słów jako współautor raportu.

Tomasz Banach
zastępca burmistrza Gminy i Miasta
Goleniów:

(...) W gminie Goleniów, na wsi, bezpośrednio w firmach, o których wspomniałem, pracuje 1,5 tys. osób. Faktycznie, nie wszystkie z tych osób pracują na fermach, ale są zatrudnione w firmach, które pracują dla ferm. Z tego tytułu gospodarka gminna czerpie duże, ale to duże korzyści. Zacznę od spraw ekonomicznych i od tego, co było podkreślane, że w różny sposób gmina czerpie korzyści z ferm. Podatki to nie jest tylko podatek dochodowy, ale to jest podatek PIT od osób, które pracują, a w naszym przypadku również jest to podatek od nieruchomości, który wynosi rocznie 1,5 mln zł. Sam podatek od nieruchomości tyle wynosi. To są firmy, które głównie przejęły majątek popegeerowski.

Gmina Goleniów nie jest gminą atrakcyjną turystycznie, w związku z tym, tak myślę, inwestorzy chętnie lokują się w takiej gminie, jak nasza, bo faktycznie nie ma tu konfliktu pomiędzy funkcją turystyczną a funkcją uprawy roli.

Kazimierz Dzudzewicz
Przedstawiciel Polskiego Stowarzyszenia
Przetwórców Ryb:

Proszę państwa, nazywam się Kazimierz Dzudzewicz i reprezentuję Polskie Stowarzyszenie Przetwórców Ryb.

Otóż powiem bardzo krótko, że my z uwagą, ale i bardzo dużym zaniepokojeniem, obserwujemy już po raz kolejny toczącą się dyskusję o zakazie hodowli zwierząt futerkowych. Jest to dla nas o tyle dziwne, że dyskusje toczą się już od lat. Jest osiem ustaw, osiem ustaw tzw. okołohodowlanych. Pani minister była uprzejma powiedzieć, że jest osiem ustaw, które zabezpieczają legalność prowadzenia działalności – proszę państwa, trzeba tylko przestrzegać tych ustaw i nie trzeba niczego nowego.

A teraz do rzeczy. Powtórzę niektóre liczby, bo trzeba je, że tak powiem, zakodować w umyśle – 320 tys. ton odpadu rybnego kategorii 3 (to są bardzo duże liczby), z tego mamy odzysku około 6%, czyli możemy płacić rybakowi więcej za rybę, którą nam sprzedaje. W przypadku, kiedy będziemy musieli utylizować taką ilość odpadów, będzie to olbrzymi problem kapitałowy i olbrzymi problem związany z ochroną środowiska.

Pan z konkurencji wypowiadał się, że nie zawsze trzeba to spalać... ja nie znam innej metody. Powiem państwu, że w naszej branży utylizujemy kategorię 2 i odbywa się to tylko i wyłącznie

w sposób termiczny. Dlatego też, jeżeli pan ma jakąś inną wiedzę to, bardzo proszę, może porozmawiamy w kularach.

Następną sprawą jest taki fakt: jeżeli nawet musimylibyśmy poddać odpady przeróbce na mączkę rybną, to w Polsce nie ma takiego potencjału produkcji mączki, nie ma fabryk, które zabezpieczyłyby tak poważną ilość odpadów. W latach słusznie minionych mieliśmy mączkarnię przy każdym państwowym zakładzie, wtedy produkcyjnym – od „Barki” Kołobrzeg aż po „Kogę” Hel. Mączkarnie zostały zlikwidowane tylko ze względu na bardzo dużą emisję bardzo nieprzyjemnych zapachów. Środowiska lokalne i turyści ciągle narzekali, że jest to bardzo nieprzyjemny zapach, tak byłoby i w tym przypadku.

Oczywiście, można powiedzieć, no cóż, zaraz odezwą się Niemcy ze swoim potencjałem i będziemy musieli wozic do utylizacji, za co zapłacimy olbrzymie pieniądze. Na to nas nie stać.

**Poseł Robert Winnicki (niez.)
– spoza składu komisji:**

(...) Ale naprawdę pojawia się pytanie, gdzie skończy się to szaleństwo, ten ekoterroryzm?

Gdzie to się skończy, jeśli dzisiaj atakujemy jedną branżę, bardzo rozwojową, bardzo dochodową, w której Polska jest potęgą? Naprawdę musimy...

Są dwie kwestie: albo jest to kwestia lobbingu zagranicznego, powiedzmy sobie wprost (jestem politykiem, więc oceniam to z punktu widzenia politycznego), albo jest to kwestia pieniędzy, które idą z lobbingu zagranicznego (bo Polska jest silna i, po prostu, ta branża przeszkadza wielu osobom za granicą), albo jest to najbardziej lewacki projekt obecnej kadencji Sejmu, który został przedstawiony. Teoretycznie lewica zniknęła z Sejmu, ale to jest najbardziej ekoterrorystyczny, lewacki projekt, który pojawił się w bieżącej kadencji Sejmu.

Pytanie: czy posłowie, którzy deklarują się, że są z prawicy, naprawdę biorą odpowiedzialność za to, że taki projekt jest przedstawiony i jest „wrzucany” na stronę?

Pytam się, dlaczego pan Czabański nie przykuwał się do drzew w Puszczy Białowieskiej?

Bo to jest to samo myślenie, które dzisiaj stoi za przedstawionym projektem a nawet i gorsze.

[K.T.]

Fot. T. Jakubowski

Lista IAS nie zostanie zaktualizowana w 2018 r., co oznacza, że mamy co najmniej 1 rok na lobbowanie przeciwko umieszczeniu w wykazie obcych gatunków inwazyjnych (IAS) amerykańskiej norki!

Valentine

Copa i Cogeca

Od: ENV-IAS@ec.europa.eu [mailto: ENV-IAS@ec.europa.eu]

Wysłano: 5 grudnia 2018 13:44

Do:

Przedmiot: Aktualizacja dotycząca kolejnych etapów wdrażania R.1143 / 2014 w sprawie inwazyjnych gatunków obcych

Drodzy członkowie grupy roboczej ds. IAS!

Przede wszystkim życzymy wszystkiego najlepszego na 2018!

Chcielibyśmy poinformować, że nadal jesteśmy w trakcie oceny wniosków o odnowienie członkostwa w grupie roboczej; wnioskodawców informujemy o wynikach w nadchodzących tygodniach.

Tymczasem przekazujemy informację, że **na posiedzeniu Komitetu IAS 5 grudnia 2017 r. wiele państw członkowskich zwróciło się z prośbą o przerwę przed dalszym aktualizowaniem wykazu inwazyjnych gatunków obcych (IAS), stwarzających, zdaniem Unii, zagrożenie, w celu umożliwienia im skoncentrowania się na wdrażaniu rozporządzenia dla gatunków, które są już wymienione w wykazie IAS**. Publiczne protokoły tego posiedzenia są dostępne za pośrednictwem rejestru komitologii: <http://ec.europa.eu/transparency/regcomitology/>. Służby Komisji rozważyły ten wniosek i postanowiły postępować w następujący sposób:

- Forum Naukowe dotyczące IAS będzie kontynuowało prace nad wydaniem opinii na temat ocen ryzyka złożonych w 2017 r. oraz wszelkich innych ocen ryzyka przedłożonych w 2018 r. w terminie do dnia 10 lutego 2018 r.
- Wszystkie oceny ryzyka, na które Forum Naukowe wyda pozytywną opinię, zostaną przekazane Komitetowi IAS do rozpatrzenia łącznie (zarówno wnioski z 2017 r., jak i do 2018 r.) w kontekście możliwej aktualizacji wykazu unijnego w 2019 r. W związku z tym nie będzie aktualizacji wykazu w 2018 r.
- W 2018 r. Komisja i państwa członkowskie skoncentrują się na wzmocnieniu wdrażania rozporządzenia w odniesieniu do gatunków już umieszczonych w wykazie IAS. Będą też współpracować z podmiotami gospodarczymi, aby pomóc w przygotowaniu się do ewentualnego umieszczenia w wykazie IAS większej liczby gatunków.

Czekamy na owocny 2018!

Zespół IAS

Projekt odpowiedzi Copa-Cogeca na konsultacje społeczne z zainteresowanymi stronami w sprawie projektu aktu delegowanego doprecyzowującego art. 5 ust. 1 rozporządzenia (UE) 1143/2014 w sprawie inwazyjnych gatunków obcych

Art. 5 ust. 1 lit. e rozporządzenia (UE) 1143/2014 – opis obecnego rozmieszczenia gatunku

UE ma bardzo duże i niejednorodne terytorium. Dlatego też niekorzystny wpływ gatunków, nawet w ramach tego samego lub identycznego regionu biogeograficznego, może się znacznie różnić.

Ocena ryzyka inwazyjnych gatunków obcych na poziomie biogeograficznym nie uwzględnia tych różnic w wystarczającym stopniu. Odnoszenie ocen regionalnych/krajowych do całej UE stanowi więc uproszczenie i nie jest zgodne z zasadą należytej staranności.

Dlatego też opis aktualnego rozmieszczenia gatunków nie powinien obejmować jedynie regionów biogeograficznych, w których gatunki te mogłyby się pojawić i stworzyć populację zdolną do przeżycia, lecz również jasno określać konkretny obszar (np. w % terytorium UE lub w ha), na którym dany gatunek występuje, mógłby zostać wprowadzony, osiedlić się i rozprzestrzenić.

Co więcej, to czy dany gatunek zostanie uznany za stwarzający zagrożenie dla Unii powinno zależeć od wielkości już dotkniętej powierzchni (w ha lub % terytorium UE) oraz zakresu, w którym należy rozważyć podjęcie współpracy regionalnej,

zgodnie z motywem 16 rozporządzenia.

Art. 5 ust. 1 lit. h rozporządzenia (UE) 1143/2014 – opis znanych sposobów wykorzystywania danego gatunku i płynących z nich korzyści społecznych i gospodarczych

Zgodnie z motywem 12 rozporządzenia (UE) 1143/2014 należy zwrócić szczególną uwagę na gatunki, które są powszechnie wykorzystywane i przyno-

szą znaczne korzyści społeczne i gospodarcze w danym państwie członkowskim. Ta specjalna uwaga nie została jednak odzwierciedlona w załączniku do aktu delegowanego. Faktycznie, w przypadku pewnych gatunków już wymienionych w wykazie w rozporządzeniu (UE) 1143/2014 i gatunków będących obecnie przedmiotem oceny ryzyka, całkowicie pominięto znaczne korzyści społeczne i gospodarcze.

Dlatego też, jeśli opis korzyści społecznych i gospodarczych nie

Fot. T. Jakubowski

jest dostępny, powinien zostać objęty oceną ryzyka. W związku z tym oprócz aktualnych ekspertów ds. ekologii należy wyznaczyć prawdziwych ekspertów. Wynika to z faktu, że eksperci odpowiedzialni za ocenę ryzyka oraz członkowie forum naukowego to w większości przypadków biologowie, którzy niekoniecznie dysponują wiedzą i umiejętnościami pozwalającymi im na ocenę korzyści społecznych i gospodarczych, o których mowa w art. 5 ust. 1 lit. h.

Ponadto, Trybunał Sprawiedliwości uznał w akapicie 22 sprawy C-269-90, że grupa ekspertów nie może odpowiednio wykonać swojego zadania jeśli w jej skład nie wchodzi osoby dysponujące konieczną wiedzą techniczną z różnych obszarów, w których stosuje się odpowiednie instrumenty naukowe lub jeśli członkom grupy nie doradzają eksperci dysponujący taką wiedzą.

Jeśli aspekty społeczne i gospodarcze nie zostały odpowiednio ocenione przez specjalnych ekspertów, ocena ryzyka nie wypełni obowiązku ostrożnej i bezstronnej oceny wszystkich aspektów danej sprawy.

Art. 2 ust. 3 projektu aktu delegowanego

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości (2002, T-70/99 i 1991, C-269/90), ocena ryzyka musi zostać przeprowadzona przez ekspertów ds. naukowych oraz musi być procesem naukowym opartym na danych naukowych i prowadzącym do przedstawienia zaleceń naukowych. Trzeba także spełnić wymagania w zakresie doskonałości, niezależności i przejrzystości gwarantujące, że środki prawne przyjęte przez instytucje opierają się na odpowiedniej podstawie naukowej oraz że instytucje są w stanie ostrożnie i bezstronnie ocenić wszystkie

dowody zaprezentowane w każdym konkretnym przypadku. Dlatego też wykorzystanie danych innych niż dane naukowe jest wyraźnie zabronione w procesie naukowej oceny ryzyka.

W związku z tym art. 2 ust. 3 aktu delegowanego musi zostać ograniczony wyłącznie do danych naukowych i nie może pozwolić na wykorzystanie innych danych takich jak inne publikacje, opinie ekspertów, informacje zebrane przez władze państw członkowskich, oficjalne zgłoszenia, informacje z baz danych, w tym informacje zebrane przez naukę obywatelską.

Ponadto, akapity 234–238 sprawy T-70/99 również zwracają uwagę na fakt, że członkowie forów naukowych nie są niezależni, gdy są zatrudnieni przez państwa członkowskie. Tak to jednak wygląda w przypadku większości członków forum naukowego ds. inwazyjnych gatunków obcych.

Trzy ostatnie aukcje sezonu 2016/2017

Obiecujący początek sezonu, słabsze, lecz stabilne, lato i jesień. Tak w skrócie można podsumować tegoroczną sprzedaż skór na światowych aukcjach.

Cykl jesiennych aukcji zakończył obecny sezon i należy podkreślić, że był to drugi z rzędu, w miarę spokojny sezon, bez niepotrzebnych zawirowań, których byliśmy świadkami dwa sezony temu, kiedy obserwowaliśmy drastyczne spadki cen skór lisów i nerek, wycofywanie skór z aukcji, przesuwanie terminów sprzedaży i inne niepokojące działania ze strony domów aukcyjnych.

Wrzesień to ostatni miesiąc, w którym domy aukcyjne zaplanowały sprzedaż skór zwierząt futerkowych. Jesienne aukcje są o tyle istotne, gdyż po ich zakończeniu każdy z hodowców będzie w stanie podsumować cały sezon i podjąć wiążące decyzje na przyszłość. W harmonogramie jesiennych aukcji znalazły się trzy domy aukcyjne: KOPENHAGEN FUR, SAGA FURS i NAFA.

Na aukcji w Kopenhadze 5–13 września, na sprzedaż wystawiono 4,5 mln skór. Była to jedenasta aukcja sezonu i piąta aukcja duńskiego domu aukcyjnego w tym sezonie. Do sprzedaży zostały wystawione wszystkie rodzaje skór. Oprócz regularnych, w ofercie znalazły się także skóry pokopulacyjne, uszkodzone i letnie.

Frekwencja wśród kupców była wysoka. Aukcję odwiedziło kilkuset klientów, co znalazło potwierdzenie w bardzo wysokim procencie sprzedaży.

Skóry regularne nerek zostały sprzedane na poziomie 98%. Jedynie odmiany mahogan velvet F i black cross M nie przekroczyły bariery 90% sprzedaży. Średnia cena regularnych skór nerek wraz z jakością velvet wyniosła 29,9 Eur (samce 37,8 euro, samice 21,2 euro). W porównaniu do wyników aukcji wrześniowej z poprzedniego sezonu, średnia cena skór regularnych nieznacznie spadła. Wówczas uzyskano średnią 32,5 euro (samce 39 euro, samice 24,6 euro).

Podobnie jak w zeszłym sezonie, w porównaniu z ostatnią letnią aukcją KF, można zaobserwować wzrost cen w niektórych gatunkach kolorystycznych nawet do 12%.

Najwyższe ceny, powyżej 40 euro osiągnęły samce jakości velvet w odmianach silverblue, szafir, złota perła i perła. Najniższe wśród regularnych, samice mahogan, brązowe i czarne poniżej 15 euro.

Bardzo dobrze wypadła sprzedaż skór pokopulacyjnych i uszkodzonych, które również zostały wyprzedane niemal

w całości. Niepełnowartościowe, a przez to tańsze skóry, cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wśród licytujących.

Cena wydaje się być głównym kryterium wśród kupujących, dlatego tego rodzaju skóry były silnie licytowane a skóry pokopulacyjne również zanotowały wzrost o ok. 12%, zbliżając się do poziomu cen skór regularnych.

Druga w kolejności, wrześniowa aukcja SAGA FURS, odbyła się w Helsinkach 16–20 września. Była to czwarta aukcja fińskiego domu aukcyjnego, a razem dwunasta aukcja sezonu. W ofercie znalazło się 1,6 mln skór nerek, z czego 0,5 mln to skóry regularne. Zdecydowana większość, czyli ponad milion skór, to skóry nieregularne, pokopulacyjne i letnie.

Niestety, podobnie jak w poprzednich sezonach, szczegółowe wyniki sprzedaży nerek z wrześniowej aukcji SAGA FURS nie są dostępne. Nie ma także informacji dotyczącej sprzedaży skór norczych regularnych. Jedynie z komunikatów po aukcyjnych możemy dowiedzieć się, że oferta nerek została sprzedana w całości po cenach ostatnich europejskich notowań lub nieco wyższych. Podobnie

Fot. T. Jakubowski

jak w Kopenhadze, dużym zainteresowaniem cieszyły się tańsze skóry pokopulacyjne, które zostały zakupione głównie na rynek chiński.

Oprócz norek w ofercie znalazły się również skóry lisów (736 tys.) i jenotów (38 tys.). Opublikowane zostały jedynie wyniki sprzedaży skór lisów regularnych. Oferta skór regularnych lisów srebrzystych (22 986 szt.) została sprzedana w 97%, ze średnią ceną 86 Eur. Skóry regularne lisa polarnego zostały niemal wyprzedane uzyskując odpowiednio średnie ceny: lis niebieski (281 286 szt) 75 euro a lis cieniasty (17 986 szt) 80 euro. Skóry jenocie także zostały wyprzedane uzyskując średnią cenę 75 Eur.

Na mocy podpisanej umowy w maju b.r. między Nafa i Furchina, w dniach 18–19 października, odbyła się pierwsza internetowa aukcja skór w Chinach NAFA-FURCHINA. Była to trzynasta, ostatnia aukcja sezonu i czwarta aukcja kanadyjskiego domu aukcyjnego.

Pierwsza internetowa aukcja, na testowej platformie internetowej, była skierowana głównie do nowych klientów, którzy nie uczestniczą w tradycyjnych aukcjach organizowanych przez domy aukcyjne. Nowa inicjatywa NAFA, poprzedzona szeroką kampanią marketingową, spotkała się z dużym zainteresowaniem chińczyków, którzy w liczbie ok. 2 tys. zalogowali się do internetowego systemu WeChat, pozwalającego uczestniczyć w licytacji skór.

Podczas aukcji, NAFA proponowała do sprzedaży 335 tys. skór norczych w popularnych odmianach kolorystycznych oraz 1000 lisów niebieskich.

Duże zainteresowanie nowym przedsięwzięciem niestety nie miało odzwierciedlenia w ilości sprzedanych skór. Chińczycy powoli wchodzi w nowy sezon a spowolnienie w handlu skórami jest odczuwalne do pierwszych oznak prawdziwej zimy. Ostrożne i bardzo selektywne zakupy miały skłonić dom aukcyjny do uwolnienia

cen. Tak się jednak nie stało. Rynkowa cena została utrzymana i mimo rozczarującego wyniku sprzedaży poniżej 10%, należy podkreślić postawę fair NAFY względem hodowców.

Niewątpliwym plusem nowej aukcji jest przetestowanie nowych narzędzi aktywności w Państwie Środka, które powinno zaprocentować w nadchodzącym sezonie.

Ostatnim aukcjom sezonu towarzyszyło duże zainteresowanie kupców ze wszystkich liczących się rynków. Największą grupę tradycyjnie stanowili Azjaci. Ostatnie aukcje po raz kolejny udowodniły, że jesteśmy zależni od chińskiego rynku futrzarskiego. Mimo, iż na aukcjach pojawiają się kupcy z tradycyjnych rynków zbytu, czyli Europy i Rosji, nadal ewidentnie ich brakuje a zdecydowana większość produkcji trafia do Chin. Wciąż uzależnieni jesteśmy od jednego potężnego gracza z ogromnym potencjałem, ale taka sytuacja nie gwarantuje bezpieczeństwa i spokojnego jutra.

KT

Dom aukcyjny w Kopenhadze zwrócił naszym hodowcom skóry lisów, które wcześniej przyjął do sprzedaży, łamiąc przy tym podstawowe zapisy zawartych umów. Polskie związki hodowców zwierząt futerkowych wystosowały w tej sprawie list do zarządu Copenhagen Fur, z postulatem o wyjaśnienie tej sprawy. List zamieszczamy poniżej.

PZHiPZF 6/2018

Polski Związek
Hodowców Zwierząt
Futerkowych

W

Warszawa, 18 stycznia 2018 r.

Tage Pedersen
Prezes Zarządu Copenhagen Fur

Jesper Uggerhoj
CEO Copenhagen Fur

Szanowni Panowie,

Polskie związki reprezentujące hodowców zwierząt futerkowych pragną wyjaśnić sprawę potraktowania przez Copenhagen Fur polskich hodowców, którzy odstawili w bieżącym sezonie surowe skóry lisów do domu aukcyjnego w Kopenhadze. Wbrew wcześniejszym dwustronnym ustaleniom pomiędzy przedstawicielem Copenhagen Fur na Polskę, a właścicielami skór, nasi hodowcy po fakcie zostali poinformowani, że ich skóry będą zwrócone właścicielom, po odebraniu ich przez ubezpieczony transport z domu aukcyjnego. Powodem zwrotu ma być brak przy nich świadectwa certyfikatu wydawanego przez Saga Furs, względnie certyfikatu WelFur.

Zgodnie z warunkami umowy ustalonymi przez Copenhagen Fur, po dostarczeniu skór do wyznaczonego punktu odbioru nie mogą być one zwrócone hodowcy z powodu ich sortowania. Odebranie skór przez przedstawicieli domu aukcyjnego oznacza automatyczne podjęcie współpracy, gdyż hodowcy ponieśli spore nakłady finansowe na metkowanie skór i pakowanie zgodnie

z wymaganiami aukcjonera. Dlatego też zaprzeczenie tej zasadzie traktujemy jako działanie na szkodę polskich hodowców, przez odebranie im możliwości zwrócenia się do innego domu aukcyjnego ze względu na zbyt krótki termin do najbliższej aukcji. W ten sposób przez kilka miesięcy nie będą mogli oni zbyć swoich skór, co pośrednio może przełożyć się na ich ceny.

Co do certyfikatu WelFur, to w Polsce program rozpoczął się na początku 2017 roku i z uwagi na wymagany czas certyfikacji, dokumenty poświadczające dobrostan nie zostały jeszcze wydane. Jednocześnie domy aukcyjne prowadziły kampanię informacyjną, że przestaną przyjmować skóry bez certyfikatu WelFur dopiero od 2020 roku, dlatego uważamy to za kolejne złamanie przez Kopenhagen Fur własnych zasad.

Takie działanie największego domu aukcyjnego na rynku uważamy za niedopuszczalne i nieetyczne. Oczekujemy więc, że dom aukcyjny zaproponuje hodowcom polubowne rozwiązanie tego sporu (np. ustalenie min. rocznego terminu przejściowego na dostosowanie się do warunków stawianych przez Kopenhagen Fur). Jednocześnie informujemy, że nasze związki, zarówno PZHZF jak i PZHiPZF prowadzą wewnętrzne audyty ferm swoich członków. Dążąc do rozwiązania zaistniałej sytuacji, możemy udostępnić wyniki audytów wybranych hodowców, poświadczając tym samym ich standardy hodowli. Wierzymy, że w ten sposób możemy przyczynić się do złagodzenia powstałego sporu, a z uwagi na wieloletnią współpracę, Kopenhagen Fur zechce rozwiązać ten problem z polskimi hodowcami polubownie, w imię dobrej praktyki handlowej.

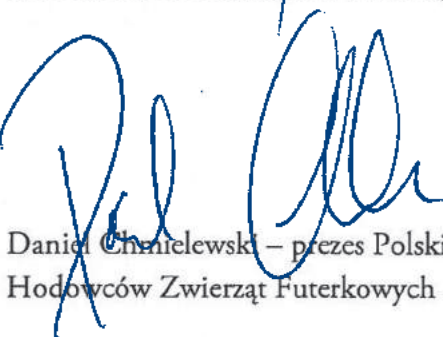
Z poważaniem,

DYREKTOR BIURA
Polskiego Związku Hodowców
i Producentów Zwierząt Futerkowych

Z upr.

dr Tadeusz Jakubowski

Rajmund Gąsiorek – Prezes Polskiego Związku
Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych

Daniel Chmielewski – prezes Polskiego Związku
Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych

INFORMACJA DLA HODOWCÓW

SKINPOLEX POLSKA SP. Z O.O.

zaprasza do współpracy
wszystkich hodowców lisów
zainteresowanych wysyłką skór
do sprzedaży aukcyjnej
w kanadyjskim Domu Aukcyjnym
NAFA

- przyjmujemy wszystkie rodzaje skór lisich
- oferujemy bezpłatny odbiór skór od hodowcy
- wymagany jest certyfikat PZHiPZF
- nie pobieramy żadnych opłat

Zainteresowanych prosimy o kontakt
w celu przesłania deklaracji współpracy
na nadchodzący sezon 2017/2018

Kontakt:

Biuro Skinplex Polska w Bydgoszczy
tel. 52 345 31 03
tel. 607 986 452

ZAPRASZAMY DO WSPÓŁPRACY

AUKCJE 2017/2018

W sezonie 2017/2018 zaplanowano
12 aukcji skór zwierząt futerkowych.

Poniżej harmonogram aukcyjny
w porządku chronologicznym

GRUDZIEŃ 2017

SAGA FURS 20-21.12.2017

LUTY 2018

KOPENHAGEN FUR 07-12.02.2018

NAFA 26.02-02.03.2018

MARZEC 2018

SAGA FURS 07-13.03.2018

KOPENHAGEN FUR 17-23.03.2018

MAJ 2018

KOPENHAGEN FUR 02-09.05.2018

NAFA 13-19.05.2018

CZERWIEC 2018

SAGA FURS 08-15.06.2018

KOPENHAGEN FUR 22.06-01.07.2018

LIPIEC 2018

NAFA 06-10.07.2018

WRZESIEŃ 2018

KOPENHAGEN FUR 02-11.09.2018

SAGA FURS 10-18.09.2018

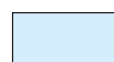
Grudzień	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28
29	29		29	29	29	29	29	29	29	29	29
30	30		30	30	30	30	30	30	30	30	30
31	31		31		31		31	31		31	

NAFA

SAGA FURS

KOPENHAGEN FUR

SZCZEPIENIA PROFILAKTYCZNE ZWIERZĄT FUTERKOWYCH SĄ BARDZO WAŻNE DLA SPEŁNIENIA ICH DOBROSTANU

Firma IDT Biologika Polen Sp. z o.o. uprzejmie informuje, że w 2018 roku oferuje hodowcom zwierząt futerkowych produkty stosowane w profilaktyce chorób zakaźnych nerek i lisów :

- przeciwko nosówce
- przeciwko wirusowemu zapaleniu jelit
- przeciwko krwotocznemu zapaleniu płuc
- przeciwko botulizmowi

Nasze produkty są zarejestrowane w Polsce.

Hodowcy którzy planują szczepienia zgłaszają liczbę zwierząt do zaszczepienia w PZHiPZF, co pomoże przy koordynacji ich realizacji zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Zgłoszenia przyjmuje biuro PZHiPZF oddział w Tarnowie Podgórny.

Tel: 61 816 40 24, 61 814 70 51

Kontakt do nas

IDT Biologika Polen Sp. z o.o.

ul. Gorki 7, 60-204 Poznań

dr Jacek Fabczak – tel. 690 677 626

jacek.fabczak@idt-biologika.com

**Polski Związek Hodowców
i Producentów Zwierząt Futerkowych**

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

Oddział PZHiPZF Tarnowo Podgórne,

ul. Poczтовая 5, 62-080, tel. 61-814-70-51

sekretariat@pzhpf.pl

Jakie skutki spowoduje w polskiej gospodarce zakaz chowu i hodowli zwierząt futerkowych?

„Gdy rozum śpi, budzą się demony”

Francisco Goya

prof. dr hab. Andrzej Filistowicz
emerytowany profesor zwyczajny
Uniwersytetu Przyrodniczego
we Wrocławiu

dr n. wet. Tadeusz Jakubowski
Szkoła Główna Gospodarstwa
Wiejskiego w Warszawie,
dyrektor biura PZHiPZF

Skóry i futra były jedynym okryciem człowieka pierwotnego i chroniły go przed zimnem. Również obecnie odzież ze skór i filcu pełni taką rolę w zimnych rejonach na półkuli północnej i południowej. W wiekach XVI i XVII skóry były środkiem płatniczym, np. podatek w skórach (jassaki) płacili Samojedowie na terenach Syberii podbitej przez Rosjan, a 1 skóra sobola miała wartość 40 g złota. Już w średniowieczu skóry futerkowe stały się oznaką bogactwa i dostojności, np. płaszcz cara Iwana Groźnego uszyty ze 120 skór soboli miał wartość ok. 5 kg złota, a uroczyste ubiory władców i możnowładców zdobiły skóry gronostajów, soboli i innych zwierząt futerkowych. Jeszcze obecnie ramiona rektorów uczelni wyższych tradycyjnie zdobią peleryny ze skór gronostajów.

Futra, skóry futerkowe, obuwie skórzane i filcowe oraz galanterię skórzaną zaliczamy do produktów ekologicznych, które nie uczulają ludzi, pozwalają na regulację ciepłoty ciała, stąd tak odzianych ludzi rzadziej atakują

choroby grzybicze i różnego rodzaju alergię. Tkaniny z wełny, bawełny, lnu i jedwabiu zaliczamy, podobnie jak skóry, do ekologicznych surowców odzieżowych. Jednak na wyprodukowanie 1 kg bawełny trzeba zużyć 50 MJ energii oraz sporej ilości nawozów i wody. Produkcja tworzyw syntetycznych używanych do produkcji odzieży jest jeszcze bardziej energochłonna (1 kg poliestru wymaga zużycia 109 MJ, 1 kg nylonu 150 MJ, a 1 kg akrylu 157 MJ energii), a w wyniku ich bardzo długiego procesu rozkładu powstają różnopostaciowe węglowodory – trujące związki chemiczne, przy czym nawet utylizacja w wysokich temperaturach nie chroni środowiska przed emisją tych toksycznych związków.

Skóra naturalna jest zbudowana z białek, które łatwo ulegają biodegradacji, ich naturalna utylizacja odbywa się bez emisji szkodliwych związków chemicznych, a więc są one produktami bezpiecznymi dla środowiska. Odzież i bielizna z surowców naturalnych (pochodzenia ro-

ślinnego i zwierzęcego) emitują jonizację ujemną, bardzo korzystną dla zdrowia człowieka. Natomiast sieci wysokich napięć elektrycznych, różnego rodzaju urządzenia elektryczne, beton oraz bielizna i odzież z surowców syntetycznych wywołują jonizację dodatnią, a nadmiar jonów dodatnich odpowiedzialny jest za bóle głowy, migreny,

i w Polsce. USA, Kanada i inne zamożne kraje są jednocześnie ważnymi importerami skór futerkowych.

Hodowla zwierząt futerkowych ma w Polsce długą tradycję. Chów królików na mięso i futerka rozpoczęto w naszym kraju jeszcze w średniowieczu, hodowlę lisów pospolitych, nutrii i tchórz w latach dwu-

Mięsożerne zwierzęta futerkowe, z racji ich wymagań pokarmowych, zjadają wszelkie uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego

pogorszenie nastroju i koncentracji. Jony dodatnie spowalniają przebieg reakcji biologicznych na poziomie komórkowym, a odwrotnie jest, gdy wdychamy jony ujemne; towarzyszy temu poprawa samopoczucia, zwiększa się zdolność koncentracji, przyspieszeniu ulega gojenie się ran i zmniejsza się uczucie bólu po zabiegach chirurgicznych. Z kolei wdychanie jonów dodatnich wywołuje osłabienie organizmu, senność, bóle głowy, zwiększone zużycie tlenu, suchość w ustach i jamie nosowej oraz pieczenie w tchawicy.

Fermowy chów zwierząt futerkowych stanowił zawsze alternatywę dla pozyskiwania futer przez zabijanie zwierząt w wyniku polowań. Jeszcze obecnie w Kanadzie ok. 40% skór futerkowych pozyskuje się z polowań, a 60% z chowu fermowego, bo te pierwsze są głównie rezultatem odstrzałów redukcyjnych, a bardziej wartościowe skóry zwierząt futerkowych pochodzą z hodowli fermowej. Podobnie dzieje się w USA oraz w krajach Europy Zachodniej, w tym w krajach skandynawskich

dziestych XX wieku, a norek amerykańskich, jenotów, lisów polarnych i szynszyli w połowie ubiegłego stulecia. Przez kilka wieków pozycję dominującą w kraju miały króliki, których pogłowie sięgało ok. 2 mln sztuk, w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX wieku najliczniejszymi gatunkami były nutrie (z produkcją ponad 2 mln skór rocznie) i oba gatunki lisów (z ok. 1 mln skór rocznie w obrocie międzynarodowym), a w okresie ostatnich kilkunastu lat norki amerykańskie, od których pozyskuje się rocznie od 8 do 10 mln skór. Obecnie króliki i nutrie hodowane są głównie w małych stadach (chow przydomowy) i zjadają one pasze produkowane w gospodarstwie. Króliki z dużych stad oraz szynszyle utrzymywane są w budynkach zamkniętych i żywione są karmą granulowaną. Mięsożerne zwierzęta futerkowe, z racji ich wymagań pokarmowych, zjadają wszelkie uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego (uppz). Pełnią zatem ważną funkcję dla gospodarki i ochrony środowiska, gdyż naturalnie utylizują

spore ilości odpadowych produktów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego. Przemysłowa utylizacja odpadów i produktów biologicznych bardzo obciąża środowisko, więc chów mięsożernych zwierząt futerkowych pozwala mocno zminimalizować emisję szkodliwych produktów ze spalania lub składowania materiałów biologicznych.

Według Głównego Urzędu Statystycznego, w 2016 r. uzyskano w naszym kraju następujący poziom produkcji trzech podstawowych artykułów pochodzenia zwierzęcego: 6,6 mln ton żywca rzeźnego, 12,9 mld litrów mleka oraz 10,6 mld jaj kurzych. Dochodzą do tego jeszcze inne produkty pochodzenia zwierzęcego z chowu mniej popularnych gatunków zwierząt. Z każdego działu tej produkcji pewna część nie spełnia norm

Fot. T. Jakubowski

żywnościowych i powinna ulec utylizacji. Blisko połowę produktów poubojowych stanowią niejadalne uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego. Łącznie, takich produktów mamy w Polsce w ciągu roku ponad milion ton. Znaczną część ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego przeznacza się na produkcję karm dla psów i kotów. Rynek pokarmów dla zwierząt domowych został opanowany przez firmy międzynarodowe, produkujące szeroką paletę pokarmów dla zwierząt młodych, dorosłych, zdrowych i cierpiących na różnorodne schorzenia. Część właścicieli psów i kotów, zwłaszcza na wsiach i w małych miasteczkach, nie kupuje gotowych karm i na żywienie zwierząt przeznacza odpadki domowe. Ogromna podaż karm na rynku powoduje, że prze-

mysł paszowy nie może zwiększyć produkcji i przerabiać na ten cel dalszych partii ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego. I w tym miejscu znaczącą rolę odgrywa chów mięsożernych zwierząt futerkowych, bo wykorzystuje ok. 600 tys. ton ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego, które w przeciwnym razie nie byłyby zagospodarowane i trzeba byłoby je poddać przemysłowej utylizacji.

Zwierzęta futerkowe hodowane w systemie fermowym znacznie różnią się od swoich dzikich krewniaków. Dzikie lisy polarne w okresie zimowym (pomiędzy listopadem a lutym) osiągają masę ciała ok. 3,7 kg (samice) i 4,2 kg (samce) a lisy fermowe w wieku 7 miesięcy uzyskują masę ciała nawet powyżej 25 kg, przy czym samice

ARBOCEL®

koncentrat włókna surowego

Nowoczesne żywienie zwierząt futerkowych

- Optymalna struktura karmy
- Wysoka strawność
- Witalne zwierzęta
- Znakomita jakość skór

Bez ryzyka mykotoksyn!

norki lisy szynszyle

Od ilości ARBOCEL®

2%

1%

0%

zależy struktura karmy:

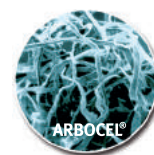
Zagęszcza karmę zapobiegając zabrudzeniom futra

Ułatwia dostosowanie poziomu energii do sezonu żywieniowego

Utrzymuje matki w dobrej kondycji

Udowodniona wyższa jakość skór

Zwierzęta są zdrowsze i bardziej witalne

RETENMAIER POLSKA
SP. Z O.O.

Włókna prosto z natury
A Member of the IRS Group

Dział Żywienia Zwierząt
Ul. Bitwy Warszawskiej 1920 r. 7B
02-366 Warszawa
Tel.: + 48 22 608 51 15
pasze@jrs.pl | www.jrs.pl

www.crudefiberconcentrate.com

JUBILEUSZOWY XX KRAJOWY POKAZ SKÓR FUTERKOWYCH

3 lutego 2018 r.

Bydgoszcz

ul. Przemysłowa 8 bud. 4

Pokaz ma wieloletnią tradycję, biorą w nim udział najlepsi polscy hodowcy
mięsożernych zwierząt futerkowych, przedstawiciele świata nauki
oraz firmy współpracujące z branżą.

W roku 2018 przypada jubileuszowy XX Krajowy Pokaz Skór Futerkowych,
na który serdecznie zapraszamy wszystkich hodowców lisów i norek

Organizatorzy Pokazu:

SKINPOLEX POLSKA
SKINPOLEX

KRAJOWE CENTRUM HODOWLI ZWIERZĄT W WARSZAWIE
POLSKI ZWIĄZEK HODOWCÓW I PRODUCENTÓW ZWIERZĄT FUTERKOWYCH
SKINPOLEX POLSKA sp. z o.o.
SKINPOLEX sp. z o.o.

Wszelkich informacji dotyczących pokazu
udzieli pracownicy firmy Skinpoxlex.
Tel. 52 345 31 03, 607 986 452

i samce prawie nie różnią się wielkością i masą ciała. Masa ciała lisów pospolitych żyjących w środowisku naturalnym waha się od 2,2 kg do ok. 7 kg, przy czym samce są o 15–20% cięższe od samic, a w warunkach chowu fermowego zwierzęta ważą w wieku 7 miesięcy od 8 kg do 10 kg i prawie niedostrzegalny

Znaczne różnice między zwierzętami fermowymi i ich dzikimi przodkami pozwalają uznać zwierzęta fermowe za odrębne taksony (nowe podgatunki) zwierząt dzikich żyjących w środowisku naturalnym

Fot. T. Jakubowski

jest dymorfizm płciowy. Dzięki jenoty nie przekraczają wiosną masy ciała 5 kg, a późną jesienią i zimą masę 9 kg, tymczasem jenoty fermowe osiągają w wieku 7 miesięcy masę ciała nawet 15 kg. Dzikie norki amerykańskie uzyskują w wieku 1 roku masę ciała od 0,7 kg do 1,3 kg, 7-miesięczne samice fermowe ważą powyżej 2 kg, a samce nawet 3,5 kg. Zmianie uległy nie tylko masa ciała i wymiary (wielkość czaszki i mięśni żuchwy, długość przewodu pokarmowego, długość odnóży) zwierząt fermowych w stosunku do ich dzikich przodków, ale także struktura i jakość okrywy włosowej, biologia zwierząt oraz ich behavior. Zwierzęta fermowe żyją w warunkach stałej obfitości karmy i mają nieograniczony dostęp do wody, korzystają z urozmaiconej architektury klatek (półka wypoczynkowa, różna struktura podłogi) i chociaż mają ograniczony ruch, żyją w warunkach dobrostanu, w których eliminu-

je się sytuacje stresowe (hałas, brak pożywienia i wody, zagrożenie ze strony drapieżników i konkurentów pokarmowych). Oczywiście, zmiany, jakie wystąpiły w ich genotypach i fenotypach, zawdzięczamy selekcji zootechnicznej i stałej poprawie warunków środowiskowych na fermach, adekwatnych do poziomu poprawy genotypów zwierząt. **Znaczne różnice między zwierzętami fermowymi i ich dzikimi przodkami pozwalają uznać zwierzęta fermowe za odrębne taksony (nowe podgatunki) zwierząt dzikich żyjących w środowisku naturalnym.** Zwierząt fermowych nie można przywrócić do środowiska naturalnego z uwagi na ich zmienioną biologię i w dużej mierze odmienny behavior.

Zwierzęta futerkowe (lis pospolity, lis polarny, jenot, norka amerykańska, tchórz, szynszyla, nutria i królik) zaliczone zostały w naszym kraju do zwierząt gospodarskich (Ustawa o organiza-

cji hodowli i rozrodzie zwierząt z 2007 roku; Dz.U. nr 133 poz. 921), przy czym dwa gatunki (lis pospolity i tchórz) należą się do gatunków rodzimych w faunie polskiej, a pozostałe zwierzęta futerkowe należą do gatunków obcych. Tylko nieliczne zwierzęta mięsożerne uwolnione z ferm mogą przeżyć w środowisku naturalnym, gdyż nie nauczyły się od rodziców i innych dojrzałych osobników, jak zdobywać pokarm, a nutrie i szynszyle nie przetrwałyby zimy z braku przystosowania do mroźnego klimatu i braku pożywienia.

Zwierzęta futerkowe, które żyją obecnie w naszym środowisku naturalnym, nie uciekły z polskich ferm, lecz pojawiły się wskutek migracji z zachodu (królik – *Oryctolagus cuniculus* i szop praczy – *Procyon lotor*) lub ze wschodu (norka amerykańska – *Neovison vison* i jenot – *Nyctereutes procenoides*). Tylko sporadycznie notuje się obecność pojedynczych osobników innych

gatunków (nutria, lis polarny) w naszym środowisku, przypadkowo uwolnionych z ferm lub domów mieszkalnych. Na przykład nutrie zadomowiły się w kanale Obry w okolicy Kościana, ale w okresie zimy wędrują do miasta. Pojedyncze lisy polarne obserwowano w zimie w okolicach Kalisza, na terenie

Zwierzęta futerkowe, które żyją obecnie w naszym środowisku naturalnym, nie uciekły z polskich ferm, lecz pojawiły się wskutek migracji z zachodu (królik i szop pracz) lub ze wschodu (norka amerykańskiej jenot)

Tatrzańskiego Parku Narodowego i w okolicach Warszawy, ale zawsze były to oswojone osobniki trzymane w domu jako zwierzęta towarzyszące.

Dzikie króliki, żyjące tylko na Półwyspie Iberyjskim, celowo były introdukowane w całej Europie. Rozpoczęli jego introdukcję jeszcze Rzymianie w okresie Cesarstwa Rzymskiego (ok. 230 r. p.n.e.) we Włoszech i w Grecji. W VI w. pojawił się we Francji, następnie w Holandii i Niemczech (XII w.), Danii, Anglii i Irlandii (XIII w.). W XVIII w. introdukowano go w Czechach, na Węgrzech i Słowacji, w XIX w. w Szwajcarii, Polsce (1860 r.)

i na Ukrainie, a na początku XX w. w Szwecji.

Szop pracz był przed II wojną światową cenionym fermowym zwierzęciem futerkowym. W 1934 r. dwie pary szopów wypuszczono w Niemczech i dały one potomstwo, które rozpoczęło ekspansję szopa w Europie. Do Polski szopy trafiły w 1945 r. z populacji, jaka powstała na wschód od Berlina po ucieczce zwierząt z hodowli założonej przez żołnierzy z USA. W 1936 r. introdukcję szopa rozpoczęli w Europie i Azji także Rosjanie.

Z białoruskiej populacji (założonej w 1945 r.) zwierzęta dostały się również do Polski.

Jenot, ze względu na wartościowe futro, został w latach 1928–1957 introdukowany w b. ZSRR na terenach należących obecnie do Ukrainy, Białorusi i Litwy (łącznie wypuszczono na wolność ok. 9 tys. osobników). Stamtąd samorzutnie rozprzestrzenił się po Europie, zajmując kolejno obszary Finlandii (1935), Szwecji (1945), Rumunii (1952), Polski (1955), Słowacji (1959), Węgier (1961), Niemiec (1962),

**Konstrukcje drewniane pawilonów do hodowli norek.
Projektowanie, produkcja. Tel. 502 08 02 36
e-mail: dawid@lisiewicz.com.pl**

W branży związanej z produkcją futer naturalnych w Polsce pracuje bezpośrednio około 10 tys. osób, a pośrednio dalszych około 40 tys.

Fot. T. Jakubowski

Norwegii (1983), a następnie Bułgarii, Mołdawii, Austrii, Bośni, Danii, Holandii, Słowenii, Szwajcarii, Włoch i Francji.

Pierwsze ucieczki norek amerykańskich ze źle strzeżonych ferm zapoczątkowały w latach dwudziestych XX w. powstanie dzikiej populacji rozmnażającej się na wolności, najpierw w krajach skandynawskich, potem na Wyspach Brytyjskich i w Rosji. Ponadto, w okresie 1933–1977 w ZSRR wypuszczono na wolność ponad 21 tys. norek amerykańskich na tereny obecnej

Litwy, Ukrainy i Białorusi. Spośród 865 norek wypuszczonych na wolność w Białorusi w latach 50. XX w., pogłowie rozrosło się pod koniec lat 80. do 56 tys. Z Litwy, Białorusi i Ukrainy dzikie norki amerykańskie trafiły na tereny naszego kraju.

Chów zwierząt futerkowych i ogólnie futrzarstwo to dynamicznie rozwijająca się i najbardziej dochodowa branża rolnictwa, spełniająca najwyższe normy wprowadzone w Unii Europejskiej. Produkcja skór surowych w skali roku (dane szacunkowe za 2016/17 rok) to ponad 8,5 mln skór norek, ok. 50 tys. skór lisów, 10 tys. skór jenotów i 80 tys. skór szynszyli. Skóry królicze przeznacza się głównie do produkcji filcu, a skóry nutrii stanowią znikomą ilość z uwagi na bardzo małą populację tych zwierząt. Eksport wyprodukowanych w Polsce surowych skór zwierząt futerkowych w 2016 r. wyniósł ok. 1,7 mld złotych, co plasuje Polskę na trzecim/drugim miejscu wśród światowych producentów skór futerkowych.

W branży związanej z produkcją futer naturalnych w Polsce pracuje bezpośrednio ok. 10 tys. osób, a pośrednio dalszych ok. 40 tys. osób. Są to: właściciele ferm i ich rodziny, najemni pracownicy ferm, osoby pracują-

ce przy pozyskiwaniu i obróbce skór surowych, osoby zatrudnione w firmach świadczących usługi zewnętrzne (lekarze weterynarii, laboranci, producenci zboża i słomy, pracownicy garbarni, zakładów kuśnierskich i handlu, wyspecjalizowanych firm produkujących sprzęt do hodowli, firm świadczących usługi budowlane, ubojni bydła, świń i drobiu oraz przetwórcy ryb, w których pozyskuje się uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego, a także pracownicy przemysłu farmaceutycznego) oraz inne podmioty zatrudniające osoby obsługujące branżę. Z hodowlą związani są mieszkańcy obszarów wiejskich, często gospodarujący na słabych glebach, dla których chów i hodowla zwierząt są jedynym źródłem utrzymania; nierzadko właściciele ferm są jedynymi pracodawcami w danej okolicy. Na fermach zwierząt futerkowych często zatrudniane są osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych, którym trudno jest znaleźć lepsze zatrudnienie.

Chów i hodowla zwierząt futerkowych stanowi także ważną dyscyplinę naukową i dydaktyczną na dwóch kierunkach studiów: zootechnice i weterynarii. Osiągnięcia badawcze krajowych ośrodków naukowych są znaczące także w skali europejskiej. Hodowlane efekty plasują nas w czołówce europejskiej, a do twórczych polskich osiągnięć możemy zaliczyć wytworzenie nowej rasy królików (biały popielniański) oraz no-

**SPRZEDAM lub WYNAJMĘ fermę norek
18 km od Warszawy
więcej informacji pod nr tel.: 503-156-719**

wych odmian lisów pospolitych (białoszyjny polski i pastelowy) i szynszyli (beżowa polska).

Od dłuższego czasu trwa w Polsce kampania na rzecz wprowadzenia zakazu hodowli zwierząt futerkowych. Jest akcją wyjątkowo dobrze zorganizowaną, jednak nie jest merytoryczna, gdyż odwołuje się niemal wyłącznie do emocji (miłości, współczucia i empatii do zwierząt), a nie uwzględnia aspektów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych oraz biologii i behawioru zwierząt. W imię miłości do zwierząt można zakazać chowu i hodowli zwierząt gospodarskich (w tym futerkowych), ale nie zmienimy w ten sposób ani naszej biologii i naszych potrzeb i przyzwyczajeń kulinarnych, i tylko nieliczni przejdą na dietę wegetariań-

Od 2014 r. związki hodowców zwierząt futerkowych wprowadziły obowiązek certyfikacji wszystkich ferm w Polsce. Wprowadzany jest również audyt Welfur w zakresie dobrostanu zwierząt

ską, ani nie zmienimy naszych upodobań do naturalnej odzieży i obuwia.

Dziwi jednostronne ukierunkowanie akcji „ekologicznych” na chów fermowy zwierząt futerkowych i brak reakcji na praktyki stosowane wobec zwierząt żyjących w środowisku naturalnym i niehumanitarne traktowanie zwierząt gospodarskich oraz psów domowych i innych zwierząt towarzyszących.

Polski Związek Wędkarski zrzesza ok. 630 tysięcy człon-

ków, reprezentujących wszystkie środowiska i grupy społeczne. Pozytywnie ocenić można prowadzenie przez PZW gospodarki rybackiej oraz ochrony wód i środowiska naturalnego, jednak wędkarstwo jest przede wszystkim rodzajem hobby, zajęcia rekreacyjnego i sportu, polegającym na łowieniu ryb na wędkę. Czy cierpienia ryb uwięzionych na wędzisku różnią się od cierpień zadawanych innym zwierzętom? Duże cierpienia zadaje się także rybom łowionym

Tabela 1. Produkcja skór futerkowych w Europie w 2016 r. (Łapiński i wsp., 2017)

Kraj	Liczba ferm	Roczna produkcja skór				
		norek	lisów	jenotów	szynszyli	łącznie
Belgia	19	160 000	-	-	-	160 000
Bośnia i Hercegowina	50	-	-	-	9 000	9 000
Bułgaria	3	100 000	-	-	-	100 000
Czechy	10	20 000	500	-	-	20 500
Dania	1533	17 100 000	2 500	-	45 000	17 147 500
Estonia	40	46 000	15 000	-	6 000	67 000
Finlandia	914	1 940 000	2 300 000	150 000	-	4 390 000
Francja	13	140 000	-	-	-	140 000
Grecja	98	1 400 000	-	-	-	1 400 000
Hiszpania	54	750 000	-	-	-	750 000
Holandia	185	4 000 000	-	-	-	4 000 000
Irlandia	3	150 000	-	-	-	150 000
Islandia	30	174 000	-	-	-	174 000
Litwa	131	1 500 000	1 500	-	6 000	1 507 500
Łotwa	8	500 000	5 000	-	3 000	508 000
Niemcy	13	130 000	-	-	2 000	132 000
Norwegia	340	700 000	110 000	-	-	810 000
Polska	1144	8 500 000	50 000	10 000	80 000	8 640 000
Rumunia	153	245 000	-	-	13 000	258 000
Serbia	52	-	-	-	15 000	15 000
Słowacja	1	4 500	-	-	-	4 500
Szwecja	80	1 000 000	-	-	-	1 000 000
Węgry	200	-	-	-	14 000	14 000
Włochy	30	160 000	-	-	-	160 000
Razem	5104	38 719 500	2 484 500	160 000	193 000	41 557 000

w sieci i czy z tego powodu rybołówstwo śródlądowe i morskie nie powinno być zakazane?

Osoby prywatne i organizacje pozarządowe sprawują opiekę nad zwierzętami w różnego rodzaju schroniskach i azylach dla zwierząt porzuconych lub odebranych właścicielom, którzy niehumanitarnie, często bestialsko traktują zwierzęta. Dotyczy to zwierząt gospodarskich i domowych, rzadziej innych zwierząt towarzyszących, w tym egzotycznych. Ile takich zwierząt ratuje się rocznie?

W Polsce żyje ok. 8 milionów psów i podobna liczba kotów, ale zaledwie 5% tych populacji stanowią zwierzęta rasowe i tylko one powinny być rozmnażane, natomiast zwierzęta nierasowe powinniśmy poddawać sterylizacji w dobrze rozumianym interesie społeczeństwa oraz z uwagi na ciężki los bezpańskich zwierząt. W naszym kraju corocznie odławiamy ok. 90 tysięcy bezpańskich psów, tymczasem mamy tylko ok. 35 tysięcy miejsc w schroniskach dla psów. Oznacza to, że jeśli zwierzęta te nie trafią do adopcji, to w każdym roku 60% odłowionych psów poddanych zostaje eutanazji. Czy los tych zwierząt nie powinien nas poruszać w pierwszym rzędzie?

W świetle powyższych faktów widać ogromne zaniedbania ze strony władz rządowych i samorządowych oraz efekty niewielkiej świadomości biologicznej i ekologicznej społeczeństwa. Rodzice chętnie kupują pieska dzieciom, a gdy dzieci przestają się nim zajmować, pozbywają się zwierzęcia. Wielu właścicieli psów nierasowych beztrako je rozmnaża, więc ich potomstwo także zasila dużą populację bezpańskich zwierząt. Oczywiście, sterylizacja zwierząt nie powinna być narzucona arbitralnie, ale należy rozwijać jej ideę, prowadząc kampanię uświadamiającą właścicieli zwierząt. Z jednej strony – nie będzie tyle niepożądanych szczeniąt i problemów z bezdomnością zwierząt, a z drugiej – znacznie ograniczona będzie zachorowalność na często występujące nowotwory układu rozrodczego.

Oczywiście, wśród 720 ferm zwierząt mięsożernych, 400 ferm szynszyli i ok. 100 tysięcy stad królików także istnieje niewielki odsetek (poniżej 1%) gospodarstw,

Dedykowane rozwiązania ubezpieczeniowe dla hodowli i gospodarstw.

Insurance Expert Sp. z o.o.
tel. 22 462 83 40

www.insuranceexpert.pl

Bedding for winners.

Profesjonalne ściółki wiórowe dla zwierząt futerkowych, od wielu lat używane i polecane przez największych hodowców. Do domków wykotowych.

- **PRODUKT W 100% NATURALNY:** bez dodatków chemicznych
- **BEZPIECZNY BIOLOGICZNIE:** wolny od grzybów, salmonelli i innych niepożądanych czynników biologicznych.
- **BADANIA I CERTYFIKATY:** LUFA Int. GmbH nr 365060 14.03.2013, Biolab 3913/17

Wyłączny dystrybutor w Polsce:

ENERGET

Naturalne ściółki dla zwierząt

Tel. 509204460

radek@energet.com.pl www.energet.com.pl

w których warunki dobrostanu zwierząt są wyraźnie obniżone. To z tych gospodarstw pochodzą fotografie dyskredytujące chów zwierząt futerkowych i takie fermę powinny być natychmiast zlikwidowane przez władze gminne na podstawie negatywnej oceny Inspekcji Weterynaryjnej. Tymczasem wszystkie pozostałe fermę spełniają wysokie normy krajowe, w pełni zgodne z normami Unii Europejskiej. Od 2014 r. związki hodowców zwierząt futerkowych wprowadziły obowiązek certyfikacji wszystkich ferm w Polsce. Wprowadzany jest również audyt Welfur w zakresie dobrostanu zwierząt, w porozumieniu z domami aukcyjnymi, który warunkuje od 2020 roku przyjmowanie surowych skór do sprzedaży tylko z ferm certyfikowanych. Certyfikat dobrej praktyki hodowlanej jest pokazaniem transparentności branży oraz drogi od fermy hodowlanej przez dom aukcyjny i zakłady odzieżowe do ostatecznego nabywcy produktu futrzarskiego.

W Europie fermową hodowlę zwierząt futerkowych prowadzi się w 24 krajach. Pod względem wielkości pogłowia na pierwszym miejscu na świecie znajduje się Dania (z produkcją ponad 17 mln skór), a na trzecim/drugim miejscu na świecie i drugim w Europie znajduje się Polska (z produkcją ok. 10 mln skór). Pozostałe kraje europejskie utrzymują mniejsze populacje zwierząt (tab. 1).

Na likwidacji polskiej branży futerkowej zyskują głównie korporacje zachodnie, rozwijające sieć spalarni (Holandia i Niemcy) i kraje dynamicznie rozwijające chów drobiu (Rosja i kraje azjatyckie). Najlepszym sposobem obniżenia kosztów produkcji drobiarskiej jest sprze-

daż odpadowych produktów po-ubojowych branży futerkowej. Obecnie producenci mięsa drobiowego płacą ok. 1 zł za przemysłową utylizację jednego kilograma korpusu brojlera kurzego, a sprzedając odpadowe produkty drobiarskie właścicielom ferm mięsożernych zwierząt futerkowych nie tylko nie ponoszą do-

Wprowadzenie zakazu chowu zwierząt futerkowych spowoduje dewastację infrastruktury hodowlanej, wartej obecnie ok. 5 miliardów złotych, która po wprowadzeniu zakazu będzie miała wartość złomu

datkowych kosztów, ale zyskują jeszcze 0,5 zł do 1,0 zł za każdy uppz drobiarski.

Wartość ubocznych produktów pochodzenia zwierzęcego, które utylizują zakłady mięsne, drobiarskie i przetwórstwa rybnego, to ponad 600 mln zł rocznie. Tyle warte są produkty nieprzeznaczone dla ludzi, które zakłady mięsne, drobiarskie i przetwórstwa rybnego odsprzedają hodowcom zwierząt futerkowych. Już obecnie ok. 85% rynku utylizacyjnego należy do firm z obcym kapitałem. Istnieje ryzyko, że polski rynek utylizacyjny zostanie całkowicie opanowany przez potężnego monopolistę z zagranicy. Branża utylizacyjna, posiadająca swe centrale w innych państwach (Niemcy, Holandia), jest mocno zainteresowana likwidacją fermowej hodowli zwierząt futerkowych w Polsce i sponsoruje działalność lobbingsową w tym kierunku co najmniej kilku organizacji „ekologicznych” działających w Polsce.

Polska od lat ma dodatnie saldo w handlu międzynarodowym zwierzętami oraz produktami pochodzenia zwierzęcego. W 2000 r. przewaga eksportu nad importem wynosiła 843 mln zł, a w 2011 r. wzrosła do 7,8 mld zł, zaś w 2016 r. odnotowaliśmy już 10,6 mld zł przewagi eksportu nad importem (GUS, 2017).

Branża futerkowa dostarcza rocznie ok. 1,7 mld zł wpływów ze sprzedaży skór, co wydatnie poprawia bilans wymiany handlowej z zagranicą.

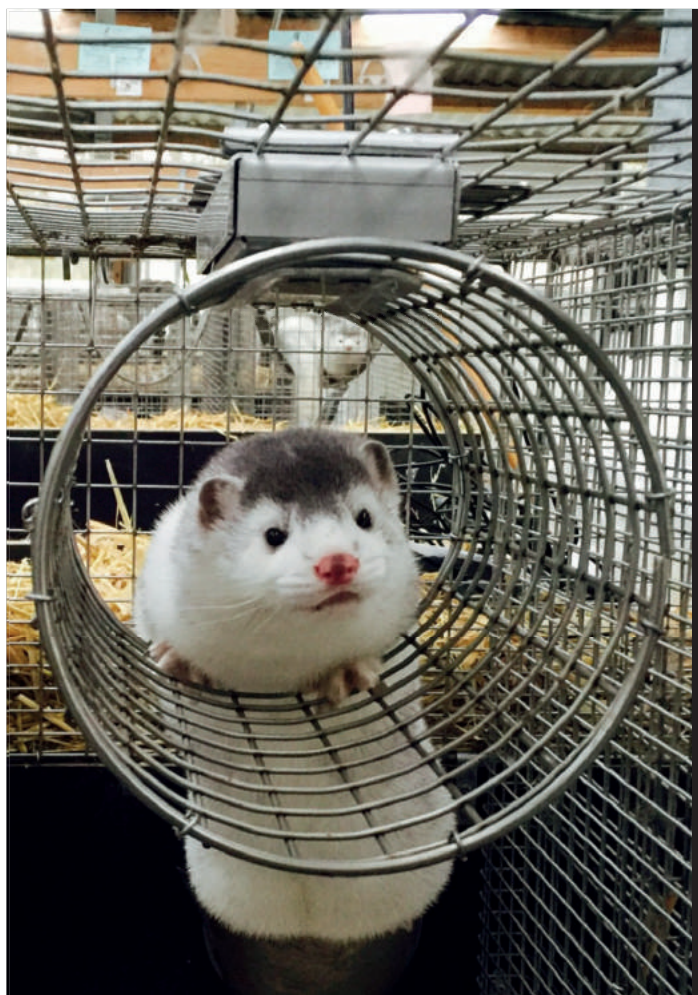
Zakaz chowu zwierząt futerkowych spowoduje również duże obciążenie środowiska, bo naturalną utylizację trzeba będzie zastąpić przemysłową. W 2015 r. w Polsce wytworzono łącznie 142 mln ton odpadów, z czego 8% (11 mln ton) stanowiły odpady komunalne. Ilość wytworzonych odpadów komunalnych, przypadających na jednego mieszkańca naszego kraju, wynosi 282 kg i jest to jeden z najniższych wskaźników wśród krajów europejskich. W Polsce przez składowanie unieszkodliwiono 44% odpadów komunalnych, do recyklingu trafiło 26%, biologicznemu przetwarzaniu poddano 16%, a termicznie unieszkodliwiono 13% odpadów komunalnych w 6 spalarniach (Eurostat – env_wasgen). Tymczasem wzrasta w Polsce również ilość wytworzonych

odpadów medycznych i weterynaryjnych. Według Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, w 2013 r. ich ilość wyniosła 44,6 tys. ton, co daje wzrost o 26% w stosunku do roku 2008. Przez ostatnie kilka lat zmniejszyła się w Polsce liczba instalacji przyjmujących odpady medyczne i weterynaryjne do termicznego unieszkodliwienia. W 2013 r. działało w Polsce 29 takich spalarni o mocy przerobowej 59 tys. ton/rok. Zakaz chowu zwierząt futerkowych spowoduje zwiększenie utylizowanych odpadów o kolejne 600 tysięcy ton rocznie, a więc uruchomienie kolejnych 290 spalarni, mocno obciążających środowisko naturalne.

Uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego kat. 3 i kat. 2, pochodzące z przemysłu spo-

żywczego, nie są przeznaczone do produkcji żywności dla człowieka. **Tylko fermy zwierząt futerkowych są naturalnymi, najbezpieczniejszymi zakładami utylizacyjnymi, wykorzystującymi i przetwarzającymi biologiczne produkty zwierzęce bardzo niebezpieczne dla środowiska naturalnego. Nie ma obecnie tańszej i bardziej efektywnej gospodarczo i ekologicznie metody zagospodarowania tego rodzaju produktów.** Tymczasem technologia przemysłowej utylizacji biologicznych produktów jest bardzo kosztowna, wymaga dużych nakładów energii i mocno zagraża środowisku. Trzeba pamiętać, że już obecnie Polska należy do najbardziej zanieczyszczonych krajów Unii Europejskiej.

Głównym źródłem odpadów w Polsce (ok. 53% odpadów ogółem, tj. 69,4 mln ton rocznie) jest górnictwo i przemysł wydobywczy innych surowców. Nic w tym dziwnego, bo nasza gospodarka oparta jest na węglu. Według Europejskiej Agencji Środowiska (EEA), Bułgaria, Polska i Słowacja są najbardziej zanieczyszczonymi krajami w Unii Europejskiej, bo w ich powietrzu zanotowano najwyższe stężenie pyłów PM_{2,5}. Zgodnie z zaleceniami Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), poziom pyłów nie powinien przekraczać średniorocznie 10 mikrogramów na metr sześcienny powietrza, tymczasem w Bułgarii wynosi on średnio 24,1 µg/m³, a w Polsce 22,8 µg/m³. Corocznie w Polsce umiera 45 tys. osób z powodu za-

WEIGHTlog – narzędzie do optymalizacji twojej strategii żywienia norek

System WEIGHTlog automatycznie waży Twoje norki i codziennie rejestruje ich wagę. To Ci pozwala:

- ♦ optymalizować wzrost norek
- ♦ zarządzać warstwą tłuszczu u norek podczas zimy
- ♦ kontrolować wagę karmiących matek

System WEIGHTlog daje Ci ogólny obraz i ogranicza Twoją ręczną pracę w czasie kiedy chcesz śledzić przyrost wagi Twoich zwierząt.

Będziesz zaskoczony, gdy zobaczysz, jak niewiele potrzeba w optymalizacji przyrostu czy zarządzaniu warstwą tłuszczu u zwierząt i jak szybko inwestycja w system WEIGHTlog przyniesie Ci wymierne korzyści.

Nie wahaj się z nami skontaktować w celu uzyskania pełnej informacji o produkcie.

HG

Olgierd Jakubowski: 509 650 136

Daniel Sawa: 728 438 933

Henrik Mortensen: +45 20 20 56 11

IMPROVING YOUR FUR BUSINESS

www.hgpoland.pl | 91 885 23 04/05

nieczyszczenia powietrza. Jego głównym źródłem jest spalanie węgla i drewna, a także spaliny samochodowe i przemysłowe, w tym pochodzące z zakładów utylizacyjnych materiałów biologicznych. Smog jest również jedną z ważnych przyczyn chorób nowotworowych, chorób dróg oddechowych i chorób układu krążenia.

Wprowadzenie zakazu chowu zwierząt futerkowych spowoduje również dewastację infrastruktury hodowlanej, wartej obecnie ok. 5 miliardów złotych, która po wprowadzeniu zakazu będzie miała wartość złomu, a więc znikomą. Spore straty odnotują również polskie firmy produkujące klatki dla zwierząt i ich wyposażenie. Kolejnym skutkiem zmiany prawa będzie utrata miejsc pracy/przychodów (obecnie branża zatrudnia 10 tysięcy osób, a na jej potrzeby pracuje dalsze 40 tysięcy osób).

W ostatnich latach wyraźnej zmianie uległo podejście do sposobów ustanawiania prawa, w tym w sferze gospodarczej. Poselskie projekty ustaw mają przewagę nad rządowymi w szybkości stanowienia prawa, ale ich wadą jest brak uzgodnień międzyresortowych i społecznych, **a więc brak oceny wpływu nowych przepisów prawa na**

funkcjonowanie gospodarki lub jej działów w bliższej i dalszej przyszłości oraz oddziaływania zmienionych przepisów na inne sfery gospodarki, wymianę handlową i środowisko naturalne. Jednocześnie widoczne są zaniedbania ze strony władz rządowych i samorządowych, dotyczące środowiska natural-

Tylko fermy zwierząt futerkowych są naturalnymi, najbezpieczniejszymi zakładami utylizacyjnymi

nego i rolnictwa. Zapowiadane wygaszenie ognisk afrykańskiego pomoru świń w populacji dzików i trzody chlewnej nie powiodło się. Ogniska choroby, które pojawiły się od 2014 w rejonach wschodniej Polski, są już obecne w okolicach Warszawy i to po zachodniej stronie Wisły. Czy zatem kolejnym gatunkiem, który zniknie z terenów Polski, będzie trzoda chlewna? A może następnym będzie drób? Traktowanie rolnictwa, w tym hodowli zwierząt, w kategoriach politycznych, w tym ideologicznych i emocjonalnych, zmarginalizuje pozycję naszego kraju na europejskim rynku produktów rolniczych i z eksportera netto

Polska zmieni się na importera żywności.

Czy projektowany zakaz chowu zwierząt futerkowych stanowić będzie przysłowiowe podzwonne dla polskiej hodowli zwierząt gospodarskich? **Obecnie jesteśmy ważnym eksporterem żywności pochodzenia zwierzęcego. Jednak, gdy nie**

obronimy ferm zwierząt futerkowych, to jakie mamy szanse obronić w przyszłości drób, świnie czy bydło? Nowoczesnych technologii chowu i użytkowania zwierząt fermowych nie możemy zastąpić ekstensywnymi metodami chowu z połowy XX wieku, bo obniżymy w ten sposób poziom produkcji dwukrotnie, a koszty produkcji wzrosną dwu- a nawet trzykrotnie. Czy na taki obraz polskiego rolnictwa i hodowli zwierząt stać będzie nasze społeczeństwo? Pamiętajmy, że wzrost kosztów wytwarzania produktów rolniczych (w tym pochodzenia zwierzęcego) oznacza proporcjonalny wzrost cen żywności.

LITERATURA

1. Eurostat (env_wasgen): Statystyki odpadów–Statistics Explained – European Commission. ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Waste_statistics/pl. Dostęp 4 grudnia 2017.
2. Główny Urząd Statystyczny, 2017: Produkcja i handel zagraniczny produktami rolnymi w 2016 r. Warszawa, 2017.
3. Jakubowski T., 2014: Fermowa norka (amerykańska) Mustela vision. Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych.
4. Jakubowski T., 2017: Dział specjalny produkcji rolnej „HODOWLA I CHÓW ZWIERZĄT FUTERKOWYCH” Miejsce w polskim rolnictwie. Polski Związek Hodowców i Producentów Zwierząt Futerkowych.
5. Komisja Europejska, 2017: Dokument roboczy służb komisji – Przegląd wdrażania polityki ochrony środowiska UE Sprawozdanie na temat państwa – POLSKA. http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_pl_pl.pdf. Dostęp 21 grudnia 2017.
6. Krajowy plan gospodarki odpadami 2022. Załącznik do uchwały nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r. (poz. 784) w sprawie Krajowego planu gospodarki odpadami 2022. Warszawa, 2016.
7. Łapiński S., Firlej K., Dacko M., Niedziółka A., Zawadka J., 2017: Wpływ hodowli zwierząt futerkowych na gospodarkę lokalną w Polsce. Raport Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie.
8. Nowicki S., Przysiecki P., Filistowicz A., 2014: Inwazyjne obce gatunki zwierząt futerkowych w faunie Polski. Hodowca Zwierząt Futerkowych 56, 3, s. 34–41. Hodowca Zwierząt Futerkowych 74, 2, s. 13–20.

Fot. T. Jakubowski

LXXXII Krajowy Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego

Nowoczesna hodowla a dobrostan zwierząt

Poznań 20–22 września 2017r.

Prezes PZHiPZF Rajmund Gąsiorek objął patronatem honorowym LXXXII Krajowy Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego, którego wiodącym tematem było: „Nowoczesna hodowla a dobrostan zwierząt”, który odbywał się w Poznaniu 20–22 września 2017 r.

Program kongresu był bardzo bogaty, poniżej przedstawiamy jego fragment realizowany w pierwszym dniu. Doktor Tadeusz Jakubowski przedstawił wykład na temat: „Dobrostan zwierząt warunkiem sukcesu w hodowli zwierząt futerkowych”. Więcej informacji na temat omawianego Kongresu można znaleźć na stronie PTZ.

Fot. T. Jakubowski

Środa, 20. września 2017 - BIOCENTRUM ul. Dojazd 11

07:30-09:00	Śniadanie
07:30-09:00	Rejestracja uczestników Zjazdu
09:00-10:30	Otwarcie Zjazdu (Prezes PTZ, Przewodniczący Koła Poznańskiego), wystąpienia władz uczelni i innych oficjalnych gości, wręczenie odznaczeń „Zasłużony dla Rolnictwa”, dyplomów dla Członków Honorowych PTZ (5 osób; przyznane na Walnym Zebraniu Członków PTZ w 2016 r.), Odznaki Honorowej PTZ oraz nagród i wyróżnień w Konkursach na najlepszą pracę magisterską i doktorską z zakresu nauk zootechnicznych
10:30-11:00	Przerwa kawowa
11:00-13:00	Obrady plenarne:
11:00-11:30	Selekcja genomowa a interakcja genotyp-środowisko i odporność na stres. <i>prof. I. Misztal</i> z University of Georgia ze Stanów Zjednoczonych
11:30-12:00	Doskonalenie bydła mlecznego z wykorzystaniem nowych technologii. <i>prof. T. Strabel</i> z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu
12:00-12:30	Dobrostan zwierząt w nowoczesnej produkcji. <i>prof. E. Herbut i dr hab. J. Walczak</i> z Instytutu Zootechniki PIB w Krakowie

Fot. T. Jakubowski

12:30-13:00	Wykorzystanie nowoczesnych technologii w produkcji mleka na podstawie doświadczeń GAŁOPOLu" <i>mgr M. Pankowski, Prezes Przedsiębiorstwa Rolniczo-Hodowlanego GAŁOPOL Sp. z o.o. w Gałowie</i>
13:00-14:30	Przerwa obiadowa
14:30-16:15	Obrady okrągłego stołu nt. dobrostanu zwierząt <i>Moderatorzy:</i> <i>prof. dr hab. Eugeniusz Herbut, dr hab. Zofia Sokołowicz prof. URz</i>
14:30-14.35	Wprowadzenie do obrad <i>prof. dr hab. Eugeniusz Herbut z IZ PIB Kraków</i>
14:35-14.50	Dobrostan, a jakość produktów pochodzenia zwierzęcego <i>dr hab. Zofia Sokołowicz prof. URz</i>
14:50-15.05	Zachowania niepożądane u świń i drobiu w świetle regulacji prawnych <i>dr Joanna Marchewka PAN IGZ Jastrzębiec</i>
15:05-15.20	Wprowadzenie – dobrostan krów, dlaczego tak istotny - nowoczesne metody detekcji i analizy zachowań krów <i>Mateusz Bernasiński AlimaBis</i>
15:20-15.35	Dobrostan zwierząt w zautomatyzowanej oborze <i>Arend Jan Hendriks, Gospodarstwo Rolne Hendripol Sp. z o.o.</i>
15:35-15.50	Dobrostan zwierząt warunkiem sukcesu w hodowli zwierząt futerkowych <i>dr n. wet. Tadeusz Jakubowski</i>
15:50-16:15	Dyskusja
16:15-16:45	Przerwa kawowa
16:45-19:15	Sesja Młodych Naukowców (porządek obrad w zakładce Sekcji)
19:15-20:00	Czas wolny
20:00	Kolacja (Meridian w Parku Sołackim) <i>odjazd autokarów z parkingu przy BIOCENTRUM o godz. 19.45.</i>

PRZYGOTUJ SIĘ NA NOWY SEZON

**SOLIDNA
KONSTRUKCJA
I NIEZAWODNOŚĆ!**

KARMIARKI JASOPELS

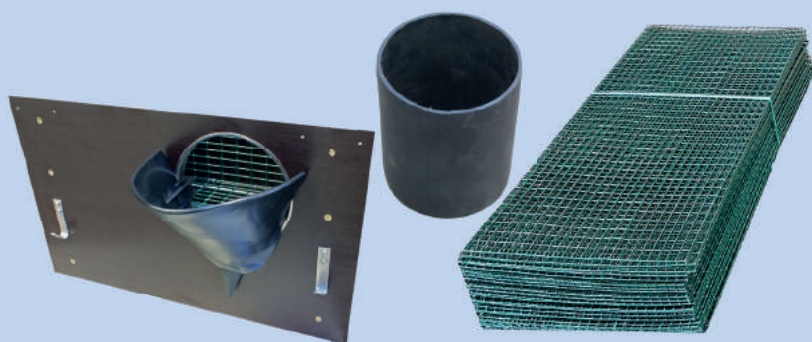
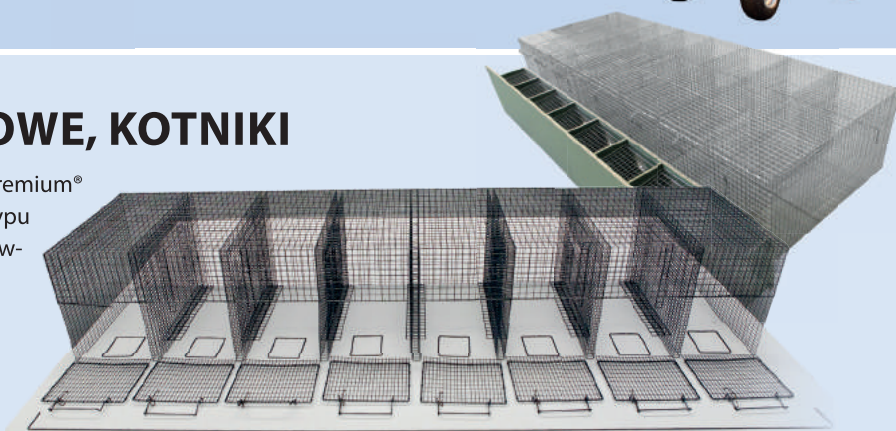
Lepsza wydajność i ergonomia pracy na fermie. 5 modeli o różnych pojemnościach zbiorników na karmę: 700, 950, 1320, 1520 i 2000 litrów.

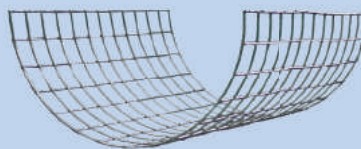
WYBIEGI, KLATKI PIĘTROWE, KOTNIKI

Klatki – wykonane z antykorozyjnego stopu CrapalPremium® o przedłużonej żywotności lub ze stali nierdzewnej typu 304. Nadbudówki powiększają przestrzeń klatki zapewniając zwierzętom większy komfort poruszania.

**WYKONUJEMY
KLATKI PIĘTROWE!**

**WKŁADY DO WYBIEGÓW
DLA MŁODYCH, EKRANY,
PÓŁKI I ZABAWKI**

Zasięgnij fachowej porady – skontaktuj się z naszymi przedstawicielami:

Jakub Skikiewicz
+48 504 11 41 05
js@jasopels.com
Sales Manager/Poland

Bronek Gutowski
+48 502 20 24 04
bg@jasopels.com
Service Manager/Poland

Przemek Nowak
+ 48 519 078 908
pn@jasopels.com
Sales and Service
Consultant/Poland

Our quality – Your choice

GAŚIOREK Sp.J.
ul. Wrzesińska 8
62-250 Czarniejewo
Tel./fax +0048 61 427 31 66
e-mail: biuro@grhgasiorek.pl

GOSPODARSTWO ROLNO-HODOWLANE GAŚIOREK Sp.J.

Czarniejewo - SKÓROWNIA

informuje
wszystkich zainteresowanych
o przyjmowaniu zgłoszeń
na skórowanie

**Zapisy pod numerami
telefonów:
61 427 31 66, 697 825 201**

GĄSIOREK Sp.J.
ul. Wrzesińska 8
62-250 Czerniejewo
tel. 61 4273 166
e-mail: biuro@grhgasiorek.pl

GOSPODARSTWO ROLNO-HODOWLANE
GĄSIOREK Sp.J.
Czerniejewo

**KARMA
DLA NOREK**

Oferta 2017

➤ MIESZANKI PASZOWE UZUPEŁNIAJĄCE:

- ❖ **MPU NORKA/LIS 0,1%** - mieszanka paszowa uzupełniająca mineralno-witaminowa
- ❖ **MPU NORKA 1, MPU NORKA 2** - mieszanka paszowa uzupełniająca - dostosowany skład do panującego okresu hodowlanego
- ❖ **PROMINK IMMUNO** - zestaw dobroczynnych bakterii probiotycznych wspomagający układ trawienny
- ❖ **MINK B - PLUS** - mieszanka stosowana przy niedoborach witamin z grupy B.
- ❖ **PREGNOS H** - dodatek uzupełniający dietę w okresie rozrodu.
- ❖ **H-BIOTIN MAX** - reguluje procesy zachodzące w skórze oraz poprawia jakość okrywy włosowej.
- ❖ **KANI-HOLD MAX** - preparat stosowany w sytuacjach stresowych dla zwierząt, zapobiega występowaniu kanibalizmu i autoagresji. 5 kg/ 1 tonę
- ❖ **WIT E + SELEN** - stosowana w okresie intensywnego wzrostu przy skarmianiu wysokokalorycznej paszy i w okresie rozrodu. Posiada silne właściwości oksydacyjne
- ❖ **TOP LIVER** - wspomaga pracę wątroby, przyczynia się do odbudowy uszkodzonych komórek wątrobowych, podawany w okresie żywienia wysokoenergetycznego.
- ❖ **TOX CONTROL** - preparat redukujący mykotoksyny w paszach.

➤ DODATKI DO PASZ:

- **WITAMINA C** - pobudza mechanizmy odpornościowe organizmu, bierze udział w syntezie hemoglobiny, powstawaniu erytrocytów oraz przyswajania żelaza
- **CHLOREK CHOLINY** - wskazany przy wysokoenergetycznym żywieniu, wspomaga pracę wątroby, odtłuszcza komórki ciała
- **METIONINA** - niezbędna dla prawidłowego rozwoju włosów i skóry zwierząt, syntezę białek, uczestniczy w detoksykacji organizmu, zapewnia ochronę mięszu wątroby i nerek
- **CZOSNEK SUSZONY** - poprawia walory smakowe karmy
- **GLUKOZA** - poprawia kondycję samic w okresie wykotów oraz zmniejsza syndrom wyczerpania laktacyjnego
- **ARBOCEL** - koncentrat włókna surowego dodawany do karmy, w celu uzupełnienia włókna pokarmowego w dawce żywieniowej i poprawy właściwości fizycznych karmy
- **LACTI GEL** - zwiększa zawartość wody w karmie oraz poprawia konsystencję, szczególnie zalecany w okresie letnim.
- **DODATKI FUNKCYJNE skoncentrowane w płynie 5l/20l:** na stres i agresję, na biegunki, regeneracja nerek, stymulacja wykorzystania pasz i inne

➤ KONSERWACJA PASZ:

- **PIROSIIARCZYN SODU** - hamuje rozwój bakterii i pleśni - stabilizacja i zabezpieczenie karmy
- **OXY - NIL** - zapobiega oksydacji tłuszczów - konserwacja paszy wysokotłuszczowej

➤ DEZYNSEKCJA:

- **MS MAGGOT DEATH PLUS** - środek stosowany do zwalczania larw pcheł
- **PERMAS D** - środek do zwalczania dorosłych pcheł w gniazdach
- **AZA-FLY** - bardzo silny preparat zwalczający dorosłe pchły
- **AGITA** - granulat do przygotowania oprysku, stosowany do zwalczania much, karaluchów i pcheł
- **ASCYP** - preparat owadobójczy w formie sypkiej do przygotowania oprysku

➤ DERATYZACJA:

- **RATER** - skuteczny preparat w postaci granulatu do zwalczania gryzoni
- **KAT GRANULAT** - preparat w postaci sypkiego, niebieskiego granulatu do zwalczania gryzoni

➤ DEZYNFEKCJA:

- **DEZOSAN** - bakteriobójczy preparat w formie proszku do rozsypywania stosowany na różnych powierzchniach i w pomieszczeniach hodowlanych
- **DEZOSAN Z MIĘTĄ** - sproszkowany preparat bakteriobójczy z dodatkiem mięty pieprzowej odstraszał pchły
- **VIRKON S** - preparat o szerokim spektrum działania bójczego w zakresie zwalczania wirusów, bakterii i grzybów

➤ INNE PRODUKTY:

- **SILVECO SPRAY** - spray z nanokompleksami srebra do dezynfekcji i pielęgnacji skóry zwierząt
- **ALUMINIUM SPRAY** - spray stosowany do ochrony i pielęgnacji skóry zwierząt
- **ANTYKANIBAL SPRAY** - spray zapobiegający kanibalizmowi
- **LIGNOCEL** - włókna drewna bukowego do czyszczenia, uszlachetniania i kosmetyki futer
- **REHOFIX** - granulat z kolb kukurydzy do czyszczenia, uszlachetniania i kosmetyki futer

w sprzedaży również:

- **MATY DEZYNFEKCYJNE** w różnych rozmiarach
- **POIDŁA DLA OSESKÓW** w różnych pojemnościach

Błyskawiczna realizacja zamówień!

**NOWE PRODUKTY W HURTOWNI! –
dowiedz się więcej – 61-814-70-51**

Nie znalazłeś preparatu, który Cię interesuje? Zadzwoń –
przygotujemy dla Ciebie specjalną ofertę cenową!

ZAMÓWIENIA W HURTOWNI PZHiPZF

ul. Poczтова 5, 62-080 Tarnowo Podgórne

tel. 61 814 70 51

LABORATORIUM DIAGNOSTYKI CHOROBY ALEUCKIEJ

Hodowco!

Badaj swoje zwierzęta minimum 2 razy w roku.

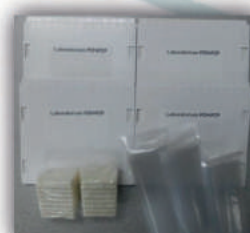
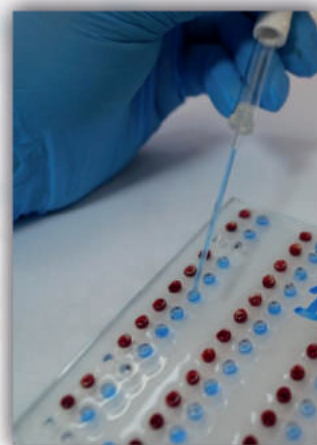
- **Sprawdź, czy stado przeznaczone do dalszej hodowli jest wolne od wirusa AmDV.**
- **Planujesz zakup zwierząt? - sprawdź ich zdrowotność.**

Laboratorium PZHiPZF wykonuje badania w kierunku wykrycia wirusa AmDV choroby aleuckiej nerek

➤ **Nowoczesna metoda CIEP**

- ⇒ Wysoka czułość
- ⇒ Krótki czas oczekiwania na wynik

**Szczegółowe informacje
ustalenie harmonogramu badań
oraz zestaw do pobierania prób krwi – nr tel.:
61 816-40-24, 61 814-70-51**

LABORATORIUM PZHiPZF

ANALIZA CHEMICZNA KARMY

Karma dla mięsożernych zwierząt futerkowych

Określane parametry:

- ⇒ Białko
- ⇒ Tłuszcz
- ⇒ Węglowodany
- ⇒ Popiół surowy
- ⇒ Sucha Masa [SM]
- ⇒ Wilgotność
- ⇒ pH
- ⇒ określenie kaloryczności karmy
- ⇒ [%] bilans składników pokarmowych w energii

Informacje dotyczące badania
i przygotowania próbki do analizy
otrzymają Państwo pod nr tel:
61-816-40-24, 61-814-70-51

**Atrakcyjne ceny analiz dla zrzeszonych hodowców!
Zapraszamy do skorzystania z oferty badań.**